

A NAGYVÁRADI KIR.

KATH. JOGAKADÉMIA

ALMANACHJA

AZ 1912—1913 TANÉVRŐL.

KÖZLI:

A DÉKÁN.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XXXIX. ÉVFOLYAM.

AZ INTÉZET FENNÁLLÁSÁNAK 133. ÉVE.

SZENT LÁSZLÓ-NYOMDA R.-T. NAGYVÁRAD, 1913.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A jogakadémiának 1780–1850-ig

Főigazgatója:

Aligazgatója:

Gr. Károlyi Antal (1780–1782)	Horváth Mihály (1780–1784)
Gr. Haller József (1782–1784)	Tokody György (1786–1793)
Jankovics Tivadar (1785–1786)	Vass Tamás (1793–1807)
Nem volt betöltve (1786–1793)	Hatvani István (1807–1816)
Tokody György (1793–1818)	Gedeon László (1816–1828)
Gedeon László (1818–1820)	Sipos József (1828–1837)
Tokody István (1820–1827)	Gedeon László (1837–1838)
Laicsák Ferencz (1828–1837)	Fogarassy Mihály (1838–1846)
Lonovics József (1837–1847)	Neupauer János (1846–1847)
Fábry Ignác (1847–1849)	Oswald Ferencz (1847–1850)
Oswald Ferencz (1849–1850)	

1850–1912-ig

Igazgatója:

Dr. Hoványi Lajos (1850–1858)	(ideiglenes)
Pawlowitzky Sándor (1858–1861)	(végleges)
Dr. Hoványi Lajos (1861–1879)	„
Dr. Bozóky Alajos (1879–1912)	„

Dékánja 1912-től

Dr. Hoványi Gyula.

I. Történelmi visszatekintés.

A nagyváradi kir. akadémiát b. e. Mária Terézia alapította az 1780-ik évben. Eleintén ugyancsak a bölcsészeti szakma volt ezen akadémián képviselve, de már 1788. évi június hó 17-én kormányrendelet által két évfolyamú jogi fakultással kibővített, mely évfolyamok közül az első 1788. szept. 1-én, a második 1789. évi szeptember 1-én nyitotta meg.

1855-ben a tanintézet cs. kir. jogakadémia neve alatt három évfolyamú jogtanodává szerveztetett, mindazonáltal a jogvégzettek csak kivételesen bocsátották, még pedig 4 egyetemi félév utánpótlása mellett, a jogi szigorlatokra. A tannyelv német volt. A bölcsészeti tanfolyam pedig még 1850-ben a helybeli premontrei főgymnásiumba, mint ennek a 7. és 8. osztálya, beolvasztatott.

1861-ben ismét a magyar tannyelv hozatott be, 1867-ben újabb ideiglenes szervezetet nyert az intézet, végre 1874-ben az azon évi május hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározással *a két magyar egyetem jogi karával egyenjogú, négy évfolyamú teljes jog- és államtudományi karrá alakítottát, melynek végeztével a jogtanulók közvetlenül, azaz minden utánpótlás nélkül, de csak egyetemen jogszigorlatokra bocsátatnak.*

1889. évi márczius hó 17-én az intézet *százados fennállásának jubileumát* ünnepelte meg.

Uj tanulmányi és vizsgarendet állapított meg Ő cs. és ap. kir. Felsége 1911. év okt. hó 5-én Bécsben kelt legf. elhatározásával.

Ő császári és apostoli királyi Felsége Bécsben 1912. évi november hó 1-én kelt legfelsőbb elhatározásával Zichy János gróf vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr javaslatára 2 új tanszéket szervezett és pedig: a bölcsészet és az újkor egyetemes történelmének tanszékét.

Jelenleg tehát a nagyváradi kir. jog- és államtudományi karnál a következő tíz tanszék van rendszeresítve u. m.: 1. a római jogra, 2. a jogbölcsészetre és büntető jogra, 3. a közgazdaságtan-, pénzügytanra és a magyar állam statisztikájára, 4. a magyar és osztrák magánjogra, 5. a peres és perenkívüli eljárásra, váltó- és kereskedelmi jogra, 6. a magyar pénzügyi jogra és a magyar közigazgatási jogra, 7. a jogtörténetre és egyházi jogra, 8. a politikára, a magyar köz-

jogra s a jog- és államtudományokba való általános bevezetésre, 9. a bölcsészet, 10. az újkor egyetemes történelme. Ezekon kívül előadatnak még a bánya- és tételes nemzetközi jog, a művelődéstörténet, az államszámviteltan, a törvénytudomány, a jogtörténet, a jogtudományok történelme és a köz- és egészségügy.

Az intézet a kath. magyar tanulmányi alapból tartatik fenn.

II. A jog- és államtudományi kar személyzete.

Dékán:

Köröstarjáni dr. Hoványi Gyula, képesített egyetemi magántanár, a jogbölcsészet és az anyagi büntetőjog, büntetőperjognak ny. r., a nemzetközi jog helyettes tanára, Nagyvárad város törv.-hat. bizott. tagja, Nagyvárad egyházmegyei kath. autonómiai congresszusi képviselő, a Nagyváradon szervezett állandó vegyes felülvizsgáló bizottság helyettes polgári elnöke, a Múzeumok és Könyvtárak Országos Szövetségének örökös tagja, a nagyvárad olasz-i róm. kath. plebánia egyház főgondnoka, Szt István-Társulat és az Országos Pázmány-egyesület rendes tagja, a biharvármegyei és nagyvárad régészeti és történelmi egyesület, a nagyvárad Jogász-egyesület, a Szigligeti Társaság, a nagyvárad Katholikus Kör, a köldus-ápoló és fimenedékház-egyesület, a nagyvárad Katholikus Legényegyesület választmányának tagja, Nagy-Várad város borélelőnőző bizottságának elnöke, az állami elemi iskolai gondnokság és a városi közkönyvtár bizottságának tagja. Olaszi, Körfház-utca 4. sz. alatt, saját házában.

Nyugalmozott igazgató:

Filismaróti dr. Bozóky Alajos, m. kir. udvari tanácsos, képesített egyet. magántanár, a római jog kiérdemült tanára, a magyar jogászyűlés állandó bizottságának, a biharvármegyei régészeti és történelmi egyesület s a nagyvárad jogász-egyesület, a Szent István-társulat igazgató-választmányának s irodalmi osztályának tagja, a budapesti t. egyetemi központi növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolájának s a nagyvárad Szigligeti Társaság tiszteletbeli tagja, a Múzeumok és Könyvtárak országos szövetségének örökös tagja, a nagyvárad jogakadémiai Gyorsirói Egyletnek diszeinöke. Olaszi, Lukács György-utca 23. sz. a.

Prodékán:

Dr. Kiss Géza, képesített egyetemi magántanár, a római jog ny. r. tanára, Olaszi, Rákóczi-út 55. sz. a.

Nyilvános rendes tanárok:

Dr. Ágoston Péter képesített egyetemi magántanár, okleveles bíró, a magyar és osztrák magánjog s a magyar bányajognak ny. r. tanára, a Magyar jogászegylet választmányi tagja, a Társadalomtudományi Társaság Szabad iskolájának és a nagyváradi Társ. tud. társaság elnöke, a törv. hatóság biz. tagja, a Nagyvárad városi szegényügyi bizottság elnöke. Olaszi, Nagy-Sándor-utca 17. sz. a.

Dr. Mártonfy Marcel képesített egyetemi magántanár, ügyvéd, a polg. törvénykezési jog s a kereskedelmi és váltó-jog ny. r. tanára, Olaszi, Sztaroveczky-utca.

Dr. Sigmund Andor képesített egyetemi magántanár, a magyar közigazgatási jognak és pénzügyi jognak ny. r. tanára. Olaszi, Schlauch-tér 5—21. sz.

Csikszentmártoni Dr. Bochkor Mihály képesített egyetemi magántanár, a jog- és államtudományok doktora, h. ügyvéd, az egyházi jog és jogtörténet ny. r. tanára, a fiatalkorúak kolozsvári felügyelő-hatóságának, az Erd. Pártfogó egylet vezető bizottságának, az Erd. Kath. Irqd. Társaságnak választott, az Erd. Múzeum Egylet Jog- és Társadalom tudományi szakosztálya választmányának tagja, a Szakosztály kiadványainak szerkesztője. Olaszi, Rákóczi-ut 55. sz.

Dr. Károly Irén, premontrei kanonokrendű áldozár, képesített egyetemi magántanár, a magyar matematikai és fizikai társulat alelnöke, a bölcsészet ny. r. tanára, Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának tagja. Olaszi, Uri-utcza, premontrei társház.

Dr. Horváth Jenő, képesített egyetemi magántanár, az újkor történelmének ny. r. tanára. Olaszi, Rákóczi-ut 57. sz. a.

Nyugalmazott nyilvános rendes tanár:

Dr. Molnár Imre, képesített egyetemi magántanár a nemzetgazdaság, pénzügytan, m. pénzügyi törvényisme, valamint a tételes nemzetközi jognak kiérdemült ny. rendes tanára. Nagyvárad város törvényhatósági, jogügyi, pénzügyi, zsepészeti, közlekedésügyi és nyugdíj bizottságainak, az igazoló választmányának és központi bizottságának tagja. Az iparoktatási bizottság, a kereskedelmi tanonciskola felügyelő-bizottságának, a városi árvaházi felügyelő-bizottságának tagja. A koldusárpolda, Kath. Kör, a Biharmegyei gazdasági egyesület, a Népmvelési egyesület igazgató-választmányának tagja. A bölcsőde egyesület alelnöke, Nagyvárad hegyközségének elnöke és a szőlősgazdák országos egyesületének alelnöke. Sal Ferenc-utcza 13. sz.

Nyilvános rendkívüli tanár:

Dr. Szandtner Pál, a magyar közjog- és a politika ny. rk. tanára. A kar jegyzője. Árvaház-utca 5. sz. a.

Előadók:

Dr. Némethy Gyula, a nagyváradi I. szert. székeskáp-talan t. kanonokja, theologiai ny. r. tanár, a budapesti m. k. t. egyetem theologiai karának bekebelezett tagja, a művelődéstörténet előadója, az államtudományi államvizsgálati bizottság kültagja, szentszéki bíró, a Műemlékek orsz. bizottságának levelező tagja, a biharmegyei történelmi és régészeti egyesület muzeumának öre. Seminarium.

Dr. Popovits Miklós, egyet. orvostudor, kép. tisztiorvos, a közegészségtan előadója, a ref. tanítónőképző egészségtan tanára. Olaszi, Szalárdi-utca 2. sz.

Dr. Verzár István, egyetemes orvostudor, Biharmegyei közkórháza II. osztályos főorvosa. Röntgen laboratóriumának vezetője, képesített tisztiorvos, a törvényszéki orvostan előadója. Olaszi, Szalárdi-utca 9. sz.

Vitán Árpád, számtanácsos, az államszámviteltan előadója. Olaszi Kálvária-utca 23.

Dr. Kenéz Kálmán, Biharvármegyei közkórháza elmeosztályának vezető főorvosa, a törvényszéki lélektan és elme-kórtan előadója. Az elmekórház.

Hitszónok:

Dr. Némethy Gyula, (lásd fentebb.)

Könyvtárnok:

Dr. Sigmond Andor, (lásd fentebb.)

Titkár:

Dr. Suhayda György, Fürdő-utca 22. sz. a.

Díjnok:

Számborovszky Rezső, Sz. János-utca 78. sz. a.

Hivatalszolga:

Kertész István, altiszt az akadémiai épületben és egy kisegítő szolgálta.

III. Vizsgálati bizottságok :

Megerősítették a nm. vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr 1912. évi 86579. sz. a. kelt rendeletével.

I. Alapvizsgálati bizottság :

Elnöke: *Dr. Mártonfy Marczel*, h. elnök: *Dr. Kiss Géza*, tagjai: *Dr. Hoványi Gyula*, *Dr. Ágoston Péter*, *Dr. Bochkor Mihály*, *Dr Szandtner Pál* és a kinevezendő tanár.

II. Alapvizsgálati bizottság :

Elnöke: *Dr. Sigmund Andor*, h. elnök: *Dr. Hoványi Gyula*, tagjai: *Dr. Kiss Géza*, *Dr. Szandtner Pál* és a kinevezendő tanár.

III. Alapvizsgálati bizottság.

Elnöke: *Dr. Hoványi Gyula*, h. elnöke: *Dr. Ágoston Péter*, tagjai: *Dr. Kiss Géza*, *Dr. Sigmund Andor*, *Dr. Mártonfy Marczel*.

Jogtudományi államvizsgálati bizottság :

Elnöke: *Dr. Ágoston Péter*, h. elnöke: *Dr Sigmund Andor*, tagjai: *Dr. Hoványi Gyula*, *Dr. Mártonfy Marczel*, *Dr. Kiss Géza*, *Dr. Bochkor Mihály*, *Dr. Szandtner Pál*.

Külső tagjai :

Dr. Bozóky Alajos, kir. udv. tanácsos, nyug. jogakad. igazgató.

Hlatky Endre, Nagyvárad város főispánja.

Dr Imrik Péter, kir. kuriai bíró, kir. táblai tanácselnök.

Medvigy Mihály, ny. kir. táblai tanácselnök.

Pajor Kálmán, kir. táblai bíró.

Rádl Ödön, h. ügyvéd, kir. tanácsos.

Sztaniszlavszky Adolf, kir. főügyész.

Urdán Adolf, kir. kuriai bíró, nyug. kir. táblai tanácselnök.

Dr. Wallner Ödön, Biharvármegye t. főügyésze, az ügyvédi kamara elnöke.

Államtudományi államvizsgálati bizottság:

Elnöke: Dr. Kiss Géza, h. elnök: Dr. Hoványi Gyula, tagjai: Dr. Mártonfy Marczel, Dr. Sigmond Andor, Dr. Bochkor Mihály, Dr. Szandtner Pál és a kinevezendő tanár.

Kültagjai:

Dr. Beöthy László, m. kir. kereskedelmi miniszter.
Dr. Bozóky Alajos, m. kir. udv. tanácsos, nyug. jogak. igazgató.

Fetser Antal felsz. püspök, püspöki helynök.

Hlatky Endre Nagyvárad város főispánja.

Dr. Katiásonyi János, nagyvárad i. sz. kanonok, a m. t. Akadémia tagja.

† Dr. Karsch Lollion, nagyvárad i. sz. apát-kanonok.

Dr. Miskolczy Ferencz, Bihar megye főispánja.

Dr. Némethy Gyula, t. kanonok, theol. ny. r. t., akad. hitszónok.

† Papp Miklós, min. tanácsos, m. kir. pénzügyigazgató.

Rimler Károly, Nagyvárad város polgármestere.

IV. Az 1912—13. tanév.

Az idei tanévet 1912. évi szeptember 15-én nyitottuk meg Veni Sanctae-val, amelyet a premontrei rend templomában dr. *Némethy Gyula* theol. tanár, jogakadémiai hitszónok és magántanár celebrált.

Junius hó 1-én záróünnepélyel fejeztük be az 1912—13. tanévet.

Délélőtt 10 óraker ünnepélyes Te Deum és szent mise volt a premontrei templomban, amelyet dr. *Némethy Gyula* t. kanonok, akadémiai hitszónok tartott.

Szent mise után az ifjúság és a közönség a jogakadémia dísztermébe vonult.

Jelen voltak: *Hlatky Endre* főispán, *Miller Richárd* hadapródiskola parancsnoka, dr. *Karácsonyi János* kanonok, dr. *Sztaniszlavszky Adolf* kir. főügyész, *Rádl Ödön* kir. tanácsos, ügyvéd, dr. *Wallner Ödön* ügyvédi kamarai elnök, *Siket Traján* posta- és távirtda igazgató, *Németh István* pü. igazgató, *Gálbory József*, dr. *Imrik Péter*, dr. *Pajor Kálmán* táblalabirák, dr. *Skultéty István* kir. főügyész h., *Papp János* a belényes—vasköhi vasut t. igazgatója, *Hoffbauer Pál* a Nagyváradi Takarékpénztár vezérigazgatója, *Böszörményi Géza* ügyvéd, *Singlár Gyula* forgalmi főnök, *Jan-csovits Jenő* árvaszéki ülnök, dr. *Serly István* ügyvédjelölt, dr. *Bozóky Ferenc*.

Dr. *Hoványi Gyula* dékán a következő beszámolót tartotta:

Mélyen Tisztelt Hallgatóság!

Tekintetes Tanári Kar!

Szeretett Akadémiai Ifjúság!

Az 1912 - 13. tanév Alma Materünk történetében számot tevő.

Az új tanulmányi és vizsgarend e tanévben lépett életbe. Amint előrelátható volt, a rendkívüli hallgatók számát némileg csökkentette. De öröndetes, hogy a rendes hallgatóink létszámát a régi színvonalon megtartotta.

A jogakadémiai tanároknak a VI. fizetési osztályba való előléptetéséről szóló szabályzat kiadatott.

Intézetünk fejlődése szempontjából a lefolyt tanévnek legjelentősebb eseménye, hogy akadémiánkat két új tanszékkel látta el Zichy János gróf kultuszminiszter úr, jelesen a Bölcsészeti és az Ujkor egyetemes történelme katedráival.

Az előbbi tanszékre Dr. Károly Irén képesített egyetemi magántanárt, 22 1/2 év óta akadémiai előadónkat, premontrei kanonok rendi tagot, városi törvényhatósági bizottságunk kiváló tagját, az utóbbira pedig szolgálattételre már iderendelt Dr. Horváth Jenő képesített egyetemi magántanárt nevezte ki.

Figyelmet érdemlő haladás a jelen tanévben az, hogy a törvényszéki orvostanon kívül, mely csak a múlt tanévben választatott el a közegészségtan előadásától, még a törvényszéki lélektan és elmekörtan előadása is elrendeltetett és evvel a nagyméltóságú Minisztérium Dr. Kenéz Kálmánt, Biharvármegye érdemes osztályos főorvosát bizta meg.

Igy ma 10 rendes tanszékünk és 5 előadónk van. Ennél fogva abban a kedvező helyzetben vagyunk, hogy az új tanulmányi rend által hallgatásra ajánlott tárgyak közül még csupán a nemzetközi magánjog nem adatik elő.

De ennek az előadására nézve is megtettük a lépéseket.

Sőt még azt is szeretnők, hogy a kassai jogakadémia kezdeményezésének megfelelőleg a jövő tanévtől kezdve az osztrák közjog, tekintve a birodalmi tanácsban képviselt országokkal való államjogi kapcsolatunkat, szoros viszonyunkat, nálunk is rendszeresen adassék elő.

Valamint Horvát-Szlavonország jogintézményei és jogforrásai, nemkülönben Bosznia-Hercegovina jogintézményei és jogforrásai, Dr. Magyary Géza budapesti egyetemi tanár, volt kollégánk kezdeményezésének megfelelően rendszeresen adassanak elő akadémiánkon. A történeti jog csak jogcím marad, ha az élő nemzedékek élven, benső kapcsolatát nem ápoljuk. Hazánk kulturális és közgazdasági érdekeit előbbre kell vinnünk Boszniában és Hercegovinában is.

Karunk lépéseket tett arra nézve is, hogy az élő nyelvek közül, mivel németül jobbra tudnak hallgatónk, az angol és francia nyelv elsajátítására intézetünk falai között módnyújtassék.

Nemkülönben óhajtja karunk azt is, hogy a hazai jelentősebb nemzetségek anyanyelvét is megtanulhassák akadémiánkon főiskolánk polgárai. Mert ha anyanyelvükön is érintkezhetünk magyar állampolgár testvéreinkkel és ha a mi magatartásunk vezérlő csillaga velük szemben az igazságosság és szeretet, úgy anyanyelvükön közelebb férközünk szívükhöz, pedig más anyanyelvűi, de a magyar hazához hű magyar állampolgár testvéreinkkel nemcsak kart karba téve

kell munkálkodnunk a magyar haza dicsőségén, hanem egy szívvel, egy lélekkel!

Kivánsága karunknak még az is, hogy a gépírás tudásának előnyeit mindenik akadémiai polgár akadémiánkon megszerezhesse.

A lefolyt tanévben Dr. Bochkor Mihály kartársunk külföldi tanulmányi ösztöndíjjal öregbíté már eddig is gazdag jogi ismereteit.

Rendes tanárrá lett kinevezve e tanévben a főntebb említett kollégákon kívül még Dr. Bochkor Mihály kartársunk is.

A kar e. i. dékánja a magántanári képesítés birtokában eltöltött rendkívüli tanári szolgálatának beszámításával, folyó évi augusztus 1-től az ötödik ötödéves és pedig 600 korona korpótléket kapta. Ez nálunk az első 600 koronás korpótlék.

Dr. Kiss Géza ny. rendes tanár, e. i. prodékán az első 400 koronás ötödéves korpótléket kapta és a VII. fizetési osztály II. fokozatába lépett elő.

Dr. Némethy Gyula, akadémiai hitszónokunkat, az államvizsgálati bizottság tagját, a művelődéstudomány előadóját, Ő Felsege t. kanonokká kinevezni méltóztatott.

Az új nyugdíjtörvény által nyújtott választási szabadsággal a kar minden tagja akként élt, hogy a 35 éves szolgálati évet választotta, mert tárgyilagosan mérlegelte eme kitűnő törvénynek, — mely szerzőjének ugy nemes szívére, mint államférfiui messzelátására vall, — páratlan becsét.

Családi pótlékban a kar tagjai közül részesedtek a dékán, a prosenior és a kari jegyző.

A jelen tanévben tisedésben lévő tanszéket és Dr. Bochkor Mihály tanszékét, mint helyettesek látták el: Dr. Hoványi Gyula, dr. Sigmond Andor és dr. Szandtner Pál. Az e. i. dékán az Egyházjogot és a Nemzetközi jogot helyettesítette. dr. Sigmond Andor a Közgazdaságtant és Statisztikát. Dr. Szandtner Pál a Jogtörténetet.

Könyvtárunk dotatiója 1913. január 1-től 840 koronáról 2000 koronára emeltetett.

Könyvtárunk rendezése folyamatban van.

Nevezetes rendelkezése a magas Miniszteriumnak a jelen tanév folyamán az, hogy a 16 évet betöltött és négy középiskolai osztályt vagy annak megfelelő, a nők kiképzésére szolgáló egyéb tanintézeteket végzett nők az államszámviteltan hallgatói lehetnek, ha esetről-esetre a illetőknek a kultusz-miniszter engedélyt ad.

Mensáknak és a dékáni hivatalnak megfelelő helyiségekkel való ellátására a nagyméltóságú miniszter ur intézkedett, hogy a magyar tanulmányi alap idej költségvetésében 10308 korona e célra irányoztassék elő. Várjuk az összeg kiutaltvánozását, mert nemcsak Mensánk nyer alkalmas helyiséget

és a dékáni hivatal megfelelő beosztást, hanem az ifjúság testedzése szempontjából fontos vívőhelyiséggel is el lesz látva akadémiánk.

Ha pedig az akadémia telek kérdése elintézését nyer, akkor tágas tér fog állani az ifjúság rendelkezésére, hogy az intézet telkén a szabadban testedző játékokkal tölthesse ki szabad óráit.

Mensánk Nagy-Várad város és Biharvármegye nemeszívűségét hálás érzéssel tapasztalta, mert Biharvármegye évi segélyét 200 koronáról 500 koronára, Nagy-Várad város pedig 700 koronáról 1000 koronára emelte. Gróf Széchenyi Miklós r. kath. megyés püspök ismét 200 koronát volt kegyes adományozni, éppúgy a lat. szert. Káptalan is. Dr. Radu Demeter gör. kath. megyés püspök pedig 50 koronát adott. A tanári kar 100 koronát. A Nagyvárad Takarékpénztár 100 koronát, az Egyesült Biharvármegyei és Központi Takarékpénztár 50 koronát, a Gazdasági Bank és a Polgári Takarékpénztár 25—25 koronát, az Agrár Takarékpénztár 20 koronát. Örömmel konstátálom, hogy míg 1912. év elején a Mensa alapítókéje 6500 korona volt, most 28,000 koronát felülhalad.

Az akadémiai és ifjúsági egyesületi alapok és alapítványok vagyona mind állampapírokba helyeztetett. E vagyon, mely 1912. év kezdetén 45,255 korona volt, most 70,000 koronán felül van.

Örömmel számolok be azzal, hogy az idén a Brüll Lipót-féle két 190 koronás ösztöndíjat városunk érdemes Polgármestere két jogakadémia polgárnak adományozta, négy ily ösztöndíj adományozási jogát pedig az idén csekélységemre ruházta és hogy ezentúl minden harmadik évben 2—2 jogakadémiai hallgató fogja élvezni.

Idestova az Olteánu gör. kath. püspök alapítványának évi kamata is elérendi a 60 koronát és ekkor évente pályadíjra fog kitűzetni.

Igen szép eszmével lépett fel a Statisztikai Hivatal, t. i. avval, hogy az államok hatóságainak és társulatainak kiadványai kölcsönösen megküldessenek egymásnak, Akadémiánk is részt óhajt venni, hogy szellemi érintkezése körét tágítsa, a külföldi kiadványokban főlhalmozott kulturkincset gyorsabban, közvetlenül megismerhesse.

Végezetül örömmel számolok be, hogy az idén disztermünk 3 arcképpel lett gazdagabb. Zichy János gróf volt kultuszminiszterünk arcképével és a direktori és prodirektori teendőket egyesítő 1850-iki szervezet két igazgatójának arcképével, kik 3 év kivételével 1850—1912-ig tehát közel 15 lustrumon át állottak intézetünk élén és vezették ügyeit.

Bozókyról volt szerencsém megemlékezni a mult tanév záró ünnepélyén.

Hoványit pedig hálás gyermeke nem méltatja, csak áldja.

Ellenben Zichy Jánosról engedtessek meg nekem, hogy bár tudatában vagyok azon igazságnak, hogy:

„Each man makes his own statue, builds himself.

Virtue alone outbuilds the Pyramids“

mégis állapíthassam meg, hogy Zichy János gróf 3 éves minisztersége alatt intézetünk iránt való jóságának számos és fényes tanujelét adta.

Ama klasszikus szavak, melyekkel Székesfehérvár illusztris püspöke a Zichy nemzetségnek szemefényét, Zichy Nándor grófort jellemezte:

Homo Dei,

Homo Ecclesiae,

Homo Patriae — találóan illenek reá.

Akadémiánknak úgy tanára, mint hallgatója, a homo scientiae, ennél fenségesebb eszményt nem választhat. Erős meggyőződésemm ha akadémiánk tanári kara és ifjusága ezt a magasztos eszményt, ezt az egészséges életirányt követi, akkor virulni fog intézetünk!

Adja Isten, hogy úgy legyen!

Ezután *dr Szandtner Pál* ny. rk. tanár a következő értekezést tartotta:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Az engedelmesség.

Azóta, hogy az emberek önmeghatározó képességük tudatára ébredtek s emellett gondolataiknak, eszméiknek kifejezést is adhatnak, az emberi életnek úgyszólván összes irányában egy fogalom vált jelszóvá, egy gondolat törekszik érvényesülésre: a szabadságé. Szabadságot kívánunk az egyéni élethez, hogy egyéniségekké, jellemekké fejlődhessünk, szabadságra törekszünk a társadalmi s állami életben, mert a modern emberre oly jelentős szociális kérdés kielégítő megoldását a szabadság diadalától reméljük. Mialatt azonban a lét egész vonalán fel nem tartóztatható erővel törünk a szabadság eszméjének realizálására, a nagy elv megvalósítását kísérő lázas és gyakran túlzó sietségben megfélekezni látszunk az ép annyit átfogó s ezért ép oly fontos: engedelmességnek tudományos és gyakorlati értékeléséről s hangsúlyozásáról. Gyűjtő beszédek, számon nem tartható röpiratok, könyvtárakra menő kötetek foglalkoznak a szabadság eszméje tartalmának megvilágításával, gyakran, sajnos csak: elferdítésével, míg ezzel szemben úgy a praktikus szempontokat szolgáló népszerű értekezések, mint a dolgok mélyére hatolni kívánó tudományos munkák sorában alig találkoznak a szabadsággal oly szoros kapcsolatban álló engedelmességnek megfelelő méltatásával.

Pedig az engedelmesség eszméjének érvényesülése

az emberiség fejlődése szempontjából nem kevésbé alapvető követelmény, mint a szabadságé, hiszen a szabadság is, amíg csakugyan szabadság akar maradni, még a légtúlzóbb álláspontokról hirdetett értelmében sem képzelhető el alárendelés és engedelmeskedés nélkül. Sőt a kettőnek: szabadságnak és engedelmességnek egybevetése éppen arra a konkluzióra vezet, hogy mennél korlátlanabbnak fogjuk fel a szabadságot az egyik oldalon, annál nagyobb mértékben van szükség az engedelmeskedésre a másik félen.

Egyrészt az engedelmességnek, mint szociális- és politikai tényezőnek nagy jelentősége, másfelől annak a szabadság elvével szemben aránylag kevésbé hangsúlyozottsága adja indokolását, hogy a jelen értekezés tárgya az engedelmisség problémája köréből vétetik; az igazság pedig, hogy a helyes tudás ott kezdődik, ha ismerjük a helyes fogalmakat, szolgáljon annak magyarázatául, hogy mikor e felolvasás a rendelkezésre álló időbeli keretekhez mérten, az engedelmisség tárgyköréből csak egy részkérdésnek ismertetésére törekedhetik: feladatként annak az alapvető kérdésnek fejtegetését tűzte ki, hogy mi is az engedelmisség.

Erre a kérdésre tárgyilagosan és szabatosan megfelelni nem tartozik a legegyszerűbb feladatok közé. Az engedelmisség kifejezést ugyanis a theologia, az etika, a paedagogia, a jog- és államtudomány s a mindennapi élet egyaránt használják, anélkül azonban, hogy azt egységes értelemben alkalmaznák. Azok a külső források, amelyek a kifejezés tartalmának megmagyarázásával foglalkozván, az engedelmisség fogalma meghatározásának átkölcsönzésére kínálkoznak, mint a közönséges- és nyelvtörténeti szótárak, lexikonok, szakencyclopoediák s az egyes tudományágak általános fogalmait ismertető művek, arról győznek meg, hogy úgy a közönséges nyelvhasználat, mint az egyes tudományok, még ugyanazon időpontra vonatkoztatottan is, egymástól sokban eltérő értelemben használják az engedelmisség kitélt.

A kifejezés használatában tapasztalható ingadozás közepette mégis nyugvópontul szolgál a különféle definitiók és értelmezések összevetéséből megállapítható az a tény, hogy az engedelmisség fogalmának meghatározásai, benrejölőleg vagy kifejezetten: három alapfogalom valamelyikét tartalmazzák genus proximum gyanánt. Egyes meghatározások tanúsága szerint az engedelmisség bizonyos cselekvést, mások szerint bizonyos állapotot, vagy bizonyos viszonyt fejez ki. Ezen elhatároló, de egyben egységesítő szempontokon belül azonban, főleg az idegen nyelvekben, az engedelmisségnek oly sokféle fogalmi árnyalatával találkozunk, hogy a megjelölt alapfogalmak alá besorozható egyes meghatározásoknak még további s kimerítő osztályozása alig vihető keresztül.

Igy az engedelmesség fogalmának azok a meghatározásai, illetőleg a kifejezés nyelvbeli alkalmazásának azok az esetei, amelyekben a fogalom *genus proximuma* a: cselekvés, engedelmességnek minősítenek:

a) majd általában minden olyan cselekvést, mely más akaratkijelentésének tartalmát tényleg fedi, tekintet nélkül arra, hogy az akaratát kijelentett félnek alárendeltjei vagyunk-e vagy sem, illetve, hogy az akaratkijelentés parancs (tilalom) kérés, vagy tanács-e és hogy ez akaratkijelentés teljesítése részünkről miféle motivumból történt;¹

b) majd csak azokat a cselekvéseket foglalják az engedelmesség fogalma alá, amelyekben akárminő motivumból ugyan, de egy, hatalmánál fogva felettünk álló lénynek kijelentett parancsát (tilalmát) teljesítettük;²

c) egy további, a fogalom körét még inkább megszorító irányzat csak azokat a cselekvéseket tekinti engedelmességnek, amelyekben valamely felettünk álló lény kijelentett s ismert parancsát azért teljesítjük, illetőleg, ha a teljesíthetés részünkről ki van zárva: akarjuk teljesíteni, mert az a parancs ő tőle származik;³

d) majd a meghatározásoknak egy másik csoportja az

¹ Így a régi magyar nyelv, amint azt a nyelvtörténeli szótár példái mutatják, az «enged-lemeskedik,» «engedel nes,» «engedelme-ség» kifejezéseket nemcsak a parancs teljesítésében jelentkező alárendeltségi cselekvésnek, hanem a kérés — a tanács meghallgatásának, megfogadásának jelölésére is használta. L. Szarvas G. — Simonyi Zs: Magyar Nyelvtörténeli Szótár. Budapest, I. köt. (1890) 641—642. ll.

² Ily értelmű definíciói az engedelmességnek: «Wenn ein lebendes Wesen sich nach dem Willen eines anderen ihm übergeordneten Wesens richtet und thut oder leidet, was dieses von ihm verlangt, so nennen wir es jenem gehorsam.» (J. C. Bluntschli—K. Brater: Deutsches Staatswörterbuch. Leipzig, IV. köt. (1859) 80 l. «Gehorsam» alatt.) Engedelmesség: «a fölérendelt parancsának teljesítése az alárendelt által.» (A Pallas Nagy Lexikona. Budapest, VI. köt. (1894) 166. l.) Gehorsam: «die Befolgung des Willens und der Befehle eines andern.» (Herders Konversations-Lexikon.³ Freiburg. i. B., II I. köt. (1904) 1134. l.) «L'obéissance est l'acte de celui qui exécute un ordre» illetve «acte par lequel on se conforme à l'ordre qu'on a reçu» (Claude Augé: Nouveau Larousse Illustré. Paris, VI. köt. 441. l.) Obéissance: action d'obéir. «Obéir: se conformer à ce qu'ordonne ou défend qq.» (A Ha'zfeld A. Darmstetter: Dictionnaire général de la langue française. Paris, II. köt. 1609. l.) «Obedience: act or fact of obeying» «Obey» to give ear to; to execute the commands of; . . . to comply with the orders of.» (Webster's New International Dictionary of the English Language. London, (1911.) 1481—82 ll)

³ Az engedelmisségi cselekvésben a motivumra az ethika van figyelemmel s ha nem minősíti is engedetlenségnek azt, hogy a parancsot nem a parancsoló tekintély iránti tiszteletből, hanem valami más, egyébbént jó vagy közömbös motivumból teljesítjük, az előbbi indító okból eredő engedelmeskedést, főleg a theologiai erkölcstan, mégis másként értékeli s a legtökéletesebb engedelmisséget a parancsoló fél iránti tiszteletből kiinduló tényekben látja.

engedelmességet tisztán csak az akaratnak egy másik akarat alá rendelésében megnyilvánuló cselekvésben látja.¹

S amint nem találunk egyöntetűséget azokban a fogalom-meghatározásokban, amelyek az engedelmességet lényegileg cselekvésnek mondják, ép úgy tartalmi eltéréseket mutatnak a fogalom ama definitiói is, melyek az engedelmesség fogalma genus proximumául az állapot kategóriáját fogadják el. Az engedelmesség, mint állapot, a források szerint, majd magát azt az állapotot jelenti, amelyben akkor és annak következtében vagyunk, hogy más parancsát végrehajtjuk,² majd a léleknek egy általános, mintegy nyugvó képességét arra, hogy önakaratát más akaratának könnyen alárendelni s ehhez képest a parancsoló fél megvalósítást kívánó akaratát ellenkezés nélkül magáévá tenni s végrehajtani tudja. Ezt a lelki arravalóságot azután egyesek készségnek, hajlandóságnak, mások erénynek, illetőleg kötelességnek mondják.³

¹ «Engedelmesség: szófogadás; a parancsnak, intésnek meghallgatása s teljesítése; akaratunknak egy felsőbb akaratához alkalmazkodása» (Czuczor G. — Fozzari J.: A magyar nyelv szótára. Pest. II. köt. (1864.) 355 l.) «Engedelmesség: akaratunk alávetése mások akaratának» (Rautmann Magyar Lexikona. Budapest, VII. köt. (1880.) 61) «Gehorsam, die Unterwerfung eines Willens unter einen andern» (Meyers Konversations-Lexikon.⁴ Leipzig, VII. köt. (1887.) 181.)

² L. Claude Augé: Nouveau Larousse Illustré. Paris, VI. köt. 441. l.; Webster's New International Dictionary. London, (1911.) 1481. l.

³ A nevelés útján elérendő készséget látják az engedelmességben a pedagógusok. «Az engedelmesség készséggé lett alárendelése saját akaratunknak egy más jogos akarat alá» — mondja Garamszegi (Lubrich) Ágost. (Neveléstudomány.³ Budapest, II. köt. (1878.) 388 l.) Ugyanígy határoz a azt meg már előbb az A. Schmid-féle Encyclopädie des gesammten Erziehungs und Unterrichtswesens. Gotha, II. köt. (1860.) 611. l. Ha-onlólag E. Moros a W. Rein-féle Encyclopädisches Handbuch der Pädagogik-ban (I. m 2-ik kiadás, Langensalza, II. köt (1905.) 303. l. Találunk nem-pedagógiai, de ily értelmű meghatározásokat is. «Gehorsam: die Bereitwilligkeit und in engerer Bedeutung, die Fertigkeit, sein Verhalten nach den Befehlen eines anderen zu bestimmen» (J. C. Adelung: Versuch eines vollständigen grammalischkritischen Wörterbuch der hochdeutschen Mundart. Leipzig, II. r. (1775) 498 l.) «Gehorsam: «Geneigtheit oder Fertigkeit auf den Befehl eines Anderen (des Oberen) zu hören, um ihn zu befolgen» (Wetzer u. Welte: Kirchenlexicon.² Freiburg. i. B. V. köt. (1888.) 181. l.)

Erény az engedelmesség az etikában, amennyiben az etikusok az engedelmesség fogalmát meghatározni egyáltalán szükségesnek tartják. A legtöbbben úgy, mint a pedagógusok is, főleg a nem scholasticai irányzatokban (pl. Spencer — Wundt — Paulsen) csak használják a kifejezést s tartalmának ismeretét az olvasban feltételezik. Tanúsítja ezt az a körülmény is, hogy pl. legértékesebb filozófiai szótárainknak (R. Eis'er: Wörterbuch der philosophischen Begriffe.³ Berlin (1909.) s a Kirchner — Michaelis-féle Wörterbuch der philosophische Grandbegriffe (1911.) épen semmi mondani valójuk sincs az engedelmességről. A scholasticai etikában közkeletű meghatározások Aquinói szt. Tamásnak definitiójára (Summa 2, 2. qu. 104. a 2 ad 3): «Obedientia reddit promptam hominis voluntatem ad exsequendam voluntatem alterius, scilicet praecipientis»

Ami végül az engedelmesség fogalma meghatározásainak ama harmadik főcsoportját illeti, melybe az engedelmességet bizonyos viszonyoknak tartó definiciók foglalhatók, ezek között főleg az a különbség észlelhető, hogy míg egyesek szerint általában minden függési, alárendeltségi viszony: engedelmesség,¹ addig mások az alárendeltségnek s függésnek csak bizonyos kapcsolatait mondják engedelmességnek.²

A meghatározásoknak és értelmezéseknek az elmondottak során összefoglalt sokféleségével szemben méltán mertül fel a kérdés: mi már most az engedelmesség sensu proprio s hogy annak különféle definiói között kifejezi-e valamelyik s melyik az engedelmességnek sajátlagos mibenlétét.

E kérdés megfejtésében a legelső feladat természetesen annak eldöntése, hogy cselekvés, állapot, vagy viszony-e az engedelmesség, minthogy különféle meghatározásaiban, azok egybevetéséből kitünőleg, e fogalmak valamelyike szerepel az engedelmesség lényegét kifejező genus proximum gyanánt. A cselekvésnek, állapotnak, viszonyoknak fogalmai azonban logikai kategóriák, azaz alapfogalmak, amelyek ha megállhatnak is egymás mellett és egymással összefüggésben, tartalmilag mégis annyira különböznek, hogy egyik a másikat nem helyettesítheti. Ennélfogva ezek az alapfogalmak az engedelmesség fogalmának meghatározásaiban nem szerepelhetnek teljesen egyértékű genus proxi-

vezethetők vissza. Pl. V. Cathrein: *Moralphilosophie*.³ Freiburgi i. Br. I. köt. (1899.) 299 l.; J. B. Krier: *Der Gehorsam*. Freiburg i. Br. (1903.) 1 l.; T. Pesch: *Christliche Lebensphilosophie*. Freiburg i. Br. (1906.) 348. l.; H. Noldin: *Theologia moralis*.³ Oeniponte, II. köt. (1905.) 281. l. stb.

Kötelességgként szerepel az engedelmesség a jogi s politikai irodánál, mint ez az állampolgárok «engedelmisségi kötelesség»-e, a «Gehorsamspflicht» féle megjelölésekből látszik, amelyek mellett azonban az «engedelmisségre (engedelmeskedésre) való kötelesség», «Pflicht zum Gehorsame» kifejezések használata azt mutatja, hogy az engedelmisség majd a megkötöttség állapotát, majd azokat a cselekvés ket jelenti, amelyek az egyes által, megkötöttségéből folyólag létesítendők. De a közönséges nyelvhasználat is alkalmazza a szót ily ért. lemben. *Obedientia «obsequium» «proprie dicitur officium, quo quis id sequitur et facit, quod alteri placiturum novit»* (Totius Latinitatis Lexicon opera et studio Aegidii Forcellini et Vincentii de Vit. Prati. IV. köt. (1868.) 335 l.)

¹ Glossarium medioe et infimae Latinitatis. Niort, VI. köt. (1886.) 4--5 l.

L. J. és W. Grimm: *Deutsches Wörterbuch*, Leipzig, IV. 1. 2. köt. (1897.) 2535/36 l.

² Így azt a viszonyt, amely a szerzetes és a szerzetesfőnök között áll fenn, vagy azt, amelyben a hűbéres volt a hűbérúrhoz, a meghódított tartomány a meghódítóhoz. L. Glossarium medice et infimae Latinitatis. Niort, VI. köt. (1886.) i. h.; Claude Augé: *Nouveau Larousse Illustré*. Paris, VI. köt. i. h.; Webster's New International Dictionary. London (1911.) i. h.

mumként, hanem közöttük csakis az egyik képezheti az engedelmesség sajátos értelemben vett fogalmának genus proximát.

E kérdés eldöntéseként, nem mint apriorisztikus ítéletet, hanem mint az alábbiaknak anticipált következményét azt a tételt kell kimondanunk, hogy az engedelmesség sajátos fogalmának genus proximuma: a cselekvés fogalma. Az engedelmisség: bizonyos — itt egyelőre még ismeretlennek feltételezett — sajátosságokkal kvalifikált cselekvés.

Ezt az állítást valószínűvé teszi már az a körülmény, hogy az engedelmisség szó s a vele rokon jelentésű kifejezések nemcsak a magyar nyelvben, hanem más nyelvek szókincsében is, eredetükre nézve *igékre*, vagyis cselekvést jelentő szókra vezethetők vissza.¹ Fokozza az állítás valószínűségét az a tény, hogy bár az engedelmisség kifejezés — főleg más nyelvekben — valaminő állapotot vagy valaminő viszonyt is jelöl, emellett azonban mégis nemcsak minden nyelvben megvan a kifejezésnek az a jelentése, amelyben az valaminő cselekvést fed, hanem épen ilyen értelmű használata az általánosabb. Ha már most ahhoz, hogy az engedelmisség kifejezésnek cselekvést jelentő értelembeni használata az általánosabb, figyelembe vesszük a nyelvtörténeti szótáraknak azt a

¹ A magyar nyelv az «engedelmeskedik», «szórahajlik», «szótfogad» igéket, «engedelmes», «szófogadó», «szórahajló», «engedelmisség», «szófogadás» igékből képzett névszokat használja a jelenség megjelölésére. Ugyanezt látjuk más nyelvekben is. A latin obedientia, «ob-equentia», «obsequium», «observantia», «obtemperatio» mint az engedelmisségnek s fogalmi árnyalatainak megjelölői, eredetükben valamennyien visszavezethetők a megfelelő s ugyancsak engedelmeskedést s ennek fogalmi árnyalatait kifejező igékre, mint «obedio», «obsequor», «observo», «obtemero»; a francia «obéissance», «soumission», «obéissant», «soumis», az angol «obedience», «obsequiousness», «obedient», «obsequious» nemcsak a megfelelő latin igékből, melyeknek átvett származékai, hanem az illető nyelvekben tényleg is használt «obéir», «soumettre» illetőleg «to obey» ugyancsak latin eredetű s engedelmességét jelentő igékből képzett szók; a görög ἐπιείθεια, παράργεια, a német Gehorsam, Willfährigkeit, mindannyian engedelmeskedést vagy fogalmi árnyalatait jelölve, az azonos jelentésű επίθω-επίθουα, παράργεω illetve gehorchen, willfahren, folgen, nachlassen, nachgeben igék származékai. Az adatokra vonatkozólag l. Czuczor G. Fogarasi J.: A mag. ar. nyelv szótára. Pest, II. köt. (1864.) 355 és köv. l.; Fr. Páriz Pápai — C. Eder: Dictionarium Ungaro—Latino—Germanicum. Cibinii et Posonii, (1801.) I. köt. 331, 419, 423, 425, 473 l. II. k. 73. l.; Ch. Fr. Koehler: Dictionnaire des langues française et allemande.²⁶ Leipsic, I. 329, 459 l. II. r. 202 l.; W. James: Dictionary of the english and german languages.⁴⁰ Leipzig (1909) I. r. 331—32. l. II. r. 192 l.; Ch. Fr. Rost—K. Amis—G. Mühlmann: Griechisch Deutsches Wörterbuch.⁴ Braunschweig, (1857—62.) I. r. 402. l. II. r. 250 l.; Ch. Fr. Rost—Fr. Berger: Deutsch—Griechisches Wörterbuch.⁹ Göttingen. (1868.) 328 l.; J. Ch. Adelung: Versuch eines vollständigen grammatisch—Kritischen Wörterbuch der hochdeutschen Mundart. Leipzig, II. r. (1775.) 235—36, 495, 498, 1281—82. l.

tanuságtételét, mely szerint az engedelmesség szónak viszonyt vagy állapotot jelentő használatai valamennyien későbbi eredetűek, mint ama jelentései,¹ amelyekben az bizonyos cselekvést fejez ki, úgy ez utóbbi értelemnek régebbiségével bebizonyullnak is kell tekintenünk a tételt, mely az engedelmisség sensu proprio fogalmában a cselekvés kategóriáját vette fel genus proximumként.

Azzal azonban, hogy az engedelmisség sajátos fogalmának genus proximumaként a cselekvés fogalma volt megállapítható, még nincs adva egyben maga a fogalom is, a maga lényegi teljességében, mert ennek megkonstruálásához még azoknak a lényeges alkotójegyeknek felismerése is szükséges, amelyek révén az engedelmisség, mint cselekvés, minden más-, ugyancsak cselekvéstől különbözik s megkülönböztethető. Hogy pedig a meghatározásoknak tartalma, azonos genus proximum mellett is, e tekintetben eltérő lehet, mutatják az engedelmisségnek, mint cselekvésnek, az előzők során már ismertetett definiíciói. Az engedelmisség sajátos fogalma genus proximumának megállapítását tehát önként kell követnie a fogalom lényeges jegyei meghatározásának.

E tekintetben a helyes kiinduláshoz ama körülmény figyelembevétele segít, hogy az engedelmisség — mint láttuk, valaminő cselekvés. Az engedelmisségnek e cselekvés jellegében ugyanis alapjában már adva van az a módszer is, amely az engedelmisség mibenléte megismerésének további folyamán követendő. Ha az engedelmisség valaminő cselekvés, akkor, mivel minden cselekvés több mozzanattól összetett pszichikai folyamat, helyesen csakis oly eljárással lesz vizsgálható és megismerhető, mely a vizsgálódás tárgyát képező folyamat ama pszichikai jellegének megfelel. Ez a módszer a lélektani analysis, eszköze pedig a pszichologiai önmegfigyelés.²

Ennek az introspektív önmegfigyelésnek alkalmazása nem jelent egyebet, mint taglaló s a kauzális és logikai összefüggésekre is kiterjedő számbavételét annak, hogy miféle elemekből áll az olyan cselekvés, amelyre az engedelmisség (engedelmeskedés) megjelölés alkalmaztatik. Mint-

¹ A nyelvtörténeli szó árákban a szavak jelentése sor endjének összeállításánál, ép e munkák céljából folyólag, az az elv uralkodik, hogy az a jelentés tendő előbbre, amelyik a régebbi. Ezt a Magyar Nyelvtörténeli Szótár — mint követett elvet — kifejezetten ki is emeli. (I. J. m. I. köt. XVII. I.) Ugy e mi nek, mi .t pl. a Totius Latinitatis Lexicon-nak vagy a Grimm-féle Deutsches Wörterbuch-nak már idézett helyein olvasható adatokból azt látjuk, hogy az engedelmisség elsődleges — azaz legrégibb jelentésében nem valaminő állapotot vagy viszonyt, hanem cselekvést fejez ki.

² W. Wundt: Grundriss der Psychologie.³ Leipzig, (1898) 22—28. l.

hogy azonban az ily önmegfigyelések mindig csak konkrét esetekben eszközölhetők s ezenkívül lefolytatásuknál közelfekvő a veszély, hogy az eredményük gyanánt jelentkező megállapításokból s azok összefüggéséből esetleg nem oly ítéleteket fogunk alkotni, amelyeket az eredmények a valóságban is fednek, hanem valami olyan következtetést vonunk le belőlük, amely egy már előbb is bennünk élt s épen bebizonyítani óhajtott feltevésnek lenne csak subjectiv értékű igazolása: ezért analitykai eljárásunkat bizonyos-, a rezultátumoknak tárgyilagosságát s általános érvényűségét garantáló kautélákkal kell kiegészítenünk. Mindkét szempontból ilyen garanciák lesznek ha egyrészt önmegfigyelésünk tárgyául oly cselekvést választunk ki, mely nemcsak a mi felfogásunk szerint, hanem mindenkinek ítéletében: engedelmesség s ha másrészt az ily cselekvés folyamatának vizsgálásában is nem állunk meg a pusztán analizáló önmegfigyelésnél, hanem ezt synthesissel kapcsolva egybe, eljárásunkat mintegy kísérletivé tesszük az által, hogy az analysis útján a végeredményt létrehozóknak felismert tényezőket a logikai elképzelhetőség határáig módosítjuk, másokkal helyettesítjük, majd elhagyjuk s e közben állandóan arra figyelünk, hogy mely tényezők minő módosítása, helyettesítése, felcserélése vagy elhagyása, az eredeti összeműködésükkel kitett cselekvésnek minő módosulását vagy épen elmaradását idézi elő.¹ Ennek az eljárásnak sikeres végigvezetésével nemcsak azt fogjuk megtudhatni, hogy a vizsgálódásnak tárgyául felveendő konkrét esetben mi teszi ki az engedelmisséget, hanem mivel eredményeinket, a konkrét eset segélyével ugyan, de a logikailag felmerülhető összes lehetőségek mérlegelése alapján állapítjuk meg, az engedelmisség mibenlétéről adandó meghatározásunk általánosnak és tárgyilagosságnak lesz tekinthető.

Kétségen kívül mindenki részéről engedelmisségnek tartott cselekvéssel állunk szemben például a következő esetben:

Tiszviselő vagyok. A hivatali idő elmúltával indulni szándékozom a hivatali helyiségből. mikor belép hivatalfőnököm s egy ügyirattal felém tartva megszólal: „Ez az ügyirat azonnal elintézendő!” A parancs, tekintve azt, hogy a munkában már ki is fáradtam, de meg a hivatali idő is már lejárt, kellemetlenül érint. Mindezek arra készletnének,

¹ «Eine psychologische Analyse mittelst blosser Selbstbeobachtungen ist aber hier ebenso trügerisch wie anderwärts. Sie sollte nie anders als auf Grund vielseitiger Variirung der Umstände ausgeführt werden — mondja helyesen Wundt az érzések és akarási folyamatok analízisában követendő eljárásról s ez a mi kérdésünkre is teljes mértékben vonatkozik. (W. Wundt: Logik.² Stuttgart, II. köt. (1895.) Method-nlekre, 2-ik rész, 222. 1.)

hogy az ügyirat feldolgozásának mellőzésével távozzam. Ám, ha így cselekedném, kitenném magamat a kellemetlenségnek, hogy főnököm, kit a szolgálati szabályzat §§-aiban az állam felhatalmazott arra, hogy a hivatali közegek munkaerejét, amikor azt közérdekből szükségesnek tartja, a hivatali órákon kívüli időben is igénybe vehesse s hogy erre vonatkozó rendelkezéseinek különféle hátrányok alkalmazásával (rendbüntetés, előlépés megvonatása, áthelyeztetés, stb.) súlyt is tudjon adni, parancsa nem teljesítésének tapasztalása engem a rendelkezésére álló büntetések valamelyikével sújt. Mint-hogy pedig ama büntetések bármelyikének alkalmazása is nagyobb hátrányokat jelentene nekem, mint amekkorával a kiadott ügyirat konkrét esetbeni feldolgozása jár, a főnök kijelentett akaratával szemben elfogadható magamtartásának ama két lehetősége közül, hogy t. i. vagy megteszem, amit a parancs kíván, vagy nem, elhatározásomban és cselekvésemben, mint célszerűt, az első lehetőséget választottam, az átadott ügyiratot feldolgoztam — : engedelmeskedtem.

Ha már most a reakciót, mely az előadott eset során a hivatalfőnök hozzám intézett parancsával szemben lelkemben végbement, analízáló önmegfigyelésem tárgyává teszem, annak kitévőiként a következő mozzanatok megtörténtének felismerésére jutok el :

1. Meghallottam azt, hogy valaki valamit mondott.

2. A beszélő testmozgása s hangja irányának apperceptálásából megértettem, hogy az a valaki, aki valamit mondott, ezt nekem mondta.

3. A hallottak tartalmának felismeréséből eljutottam annak tudatára, hogy az a valaki, aki szavait hozzám intézte, olyas valamit mondott, amivel akarásomat-cselekvőképességemet az emberi cselekvés bizonyos tárgyára vonatkozólag egy általa óhajtott irányba kívánja befolyásolni.

4. A hallottak nyelvbéli formájának tudatraemelődése útján kiéreztem azt, hogy az a valaki, aki hozzám intézett szavaival cselekvőképességemet bizonyos általa óhajtott irányba terelni kívánta, ezt azzal a szándékkal és meggyőződéssel tette, hogy cselekvésemnek az általa megjelölt irányba térése épen az ő akaratkijelentésére be is következék.

5. Az akaratát kijelentő fél amaz inteniójában, mellyel akarásomat, cselekvésemet irányítani kívánta, legtermészetesebb s legértékesebb tulajdonomnak: önmeghatározó képességemnek korlátozására irányuló törekvést látván, erőim végsőségének ismerete mellett korlátoztatásom lehetőségének tudata, a hozzákapcsolódó fájdalomérzéssel, motivummá erősödve annak mérlegelésére indított, hogy az önmeghatározó képességemet támogató erőt azzal az erővel, hatalommal

vessem egybe, melyre a cselekvésemet irányítani kívánó fél e törekvését velem szemben alapítja.

6. E végből az idegen akaratkijelentés alanyát értelkélvén, benne a hivatalfőnököt, azaz olyan valakit ismertem fel, akit, bizonyos körülmények fenforgása mellett, akaratkijelentésében az állam hatalma, egy olyan erő támogat, amelyet én a saját akarat elhatározásaimban, legalább ugyanazon körülmények között, vele szemben igénybe nem vehetek.

7. Ugyanekkor a hivatalfőnök akaratkijelentése már felismert tárgyának azon körülményekkel való egybevetése útján, amelyekről tudom, hogy fenforgásuk mellett a velem szemben álló akaratkijelentés alanyát az a bizonyos- s általam ugyanakkor nem bírt erő támogatja: arról kellett meggyőződnöm, hogy a hivatalfőnök konkrét parancsában csakugyan olyan akaratkijelentéssel állok szemben, amelyet az az erő valóban támogat is.

8. Mindezek belátása praenissákat képezett, melyeknek összevetéséből szükségkép az akaratát velem közlött fél felsőbbségének s a saját magam inferioritásának egy-, a más nagyságával szemben kisebbségem fölismerését kísérő fájdalomérzéstől színezett tudata állott konklúzióként elő.

9. Inferioritásomnak e fájdalomérzéstől kísért tudata motivumként hatott reám ama lehetőségek átgondolására, amelyek fájdalomérzésemet csökkenteni vagy éppen megszüntetni képesek.

10. E lehetőségek átgondolása során arra az eredményre jutottam, hogy az idegen akaratkijelentéssel szemben magamtartása egyáltalán csak 2-féle lehet, t. i. vagy úgy járok el, hogy cselekvésem tartalma fedni fogja az idegen akaratkijelentés tartalmát vagy pedig úgy, hogy cselekvésem iránya különbözni fog az idegen akaratkijelentésben követendőnek megjelölt iránytól. Ehhez képest eljutottam annak ismeretére is, hogy az inferioritásom tudatához fűződő fájdalomérzés csökkentésére vagy megszüntetésére is csak e két lehetőség áll rendelkezésemre. Vagy egyező eljárást tanusítok az idegen akarat kijelentésnek reám vonatkozó tartalmával s ekkor fájdalomérzésemet csökkenteni fogja az a megnyugvás érzésétől kísért tudat, hogy a parancs teljesítése által az idegen akaratkijelentésben engem korlátozni kívánó erőnek hatása, legalább a konkrét esetre nézve, megszűnik, vagy pedig a paranccsal ellenkezőleg járok el s ekkor fájdalomérzésemet csökkentheti ama képességemnek tudata, illetve az ehhez kapcsolódó örömrzés, hogy önmeghatározó képességem révén egy felsőbbnek felismert hatalom által támogatott akaratkijelentéssel szemben is képes voltam mást akarni és cselekedni.

11. Mivel a cél elérésére két eshető módzat állt előttem nyitva, mielőtt bármelyiket is alkalmazásba vehettem volna, értékelnem kellett őket, értékelni pedig azon a természetes értékelési alapon, hogy melyik fogja a kívánt célt a részemről legkisebb áldozattal a remélhető legjobban biztosítani.

12. Minthogy ez az értékelés arra vezetett, hogy a parancs teljesítésével járó áldozatok a konkrét esetben kisebbek, mint azok a hátrányok, amelyeket a parancs nem teljesítése maga után vonhatna, értékelésemet az az elhatározás követte, hogy főnököm akaratkijelentésének már felfogott tartalmához képest a hivatalban visszamaradjanak s a kijelölt ügyiratot feldolgozzam.

13. Az idegen akaratkijelentésre vonatkozó reagálásom pedig befejeződött, mikor említett elhatározásom révén akarásom egyrészt izomzatomat, másrészt értelmemet funkciókra serkentette s az ügyiratot kezembe vettem, tartalmát áttanulmányoztam, elintézése mikéntjét megállapítottam s az ezen funkciók eredményeképp kialakult gondolatokat, mint az ügyiratnak részemről elintézését, papírra tettem.¹

Önmegfigyelésem tanúsága szerint az ezekben felsorolt s közvetlenül vagy közvetve lelki tények összeműködésének eredményeként oly cselekvés jött létre, melyet az idegen akaratkijelentéssel szemben tanusítható magamtartásának ama másik irányától, mely még egyáltalán lehetséges lett volna, lényegesen megkülönböztet és elhatárol az a körülmény hogy míg ezt a cselekvést én is s más is, mindenki az engedelmesség megjelölés alá foglalja, addig az elképzelhető másik irányú cselekvésre az engedelmesség megjelölést senki sem alkalmazná.

Ebből tehát a konkrét esetre vonatkozólag már tudhatjuk, hogy mi az engedelmesség, t. i. az a cselekvésünk, amelynek során a hivatalfőnök megvalósítást kívánó, kijelentett s megismert akaratának tartalmával tudatosan egyező

¹ A fentiekben vizsgálódás tárgyává tett lelki folyamat megkülönböztetett mozzanatainak sorrendjére nézve megjegyezhetjük, hogy ez a sorrend nem feltétlen azaz nem minden esetre s minden analysáló alanyra egyaránt érvényesülő. Egyrészt ugyanis az analysált, — de más esetek lejátszódásánál is egyes részjelenségek simultáneépnek fel, holott a leírásban csak successive adhatók, másrészt a successive fellépő részjelenségekre vonatkozólag is lehetséges, hogy közülök egyesek a lelkifolyamat alanyának individuális berendezettsége szerint más sorrendben ismertelnek fel s lesznek a többi részjelenségek előzményeivé. Az könnyen elképzelhető, hogy va aki a hivatalfőnök szavainak hallatára nem a szavak tartalmának felismerésére jut el előbb, hanem arra, hogy ki az, aki hozzá szólt. A cselekvést kitevő lelkifolyamatok pszichologilag megkülönböztetni szokott részei sorrendjének e lehetséges variálódására helyesen figyelmeztet pl. J. H. v Kirchmann. (Die Grandbegriffe des Rechts und der Moral. Berlin, (1869.) 16—17. l.

magatartást tanusítottunk. Az engedelmességről alkotott e fogalmunk azonban, ha objektív is annyiban, hogy azt, amit a konkrét esetben engedelmességnek mondtunk nemcsak mi, hanem mindenki annak mondja, még nem tekinthető általánosnak és teljesnek, mivel épen egy speciális esetre vonatkozik. E végből tehát eddigi eljárásunk szükségképen kiegészítésre szorúl s mint már megjegyeztük: a behelyettesítő-, módosító-, kombináló synthesisnek alkalmazása lesz az az út, mely az engedelmesség ily általános fogalmának megalkotásához vezet.

Ha ezt az eljárást a már jelzett szempontok szerint végigvezetjük, a megejthető elhagyások, módosítások, behelyettesítések, tekintettel egy oly cselekvés létrejöhetésére, amelyet mi is, mások is s mindenki az engedelmesség megjelölés alá foglal, arról győznek meg, hogy ily cselekvésnek, mint végeredménynek létrejövételéhez — mindazokon kívül, amik általában a cselekedetéshez megkívántatnak s amely feltételekkel itt nem foglalkozunk — szükséges:

1. hogy az akaratát kijelentő fél akaratnyilvánításáról, az általa létrehozatni kívánt cselekvés kivitelének időpontja előtt valamikor és valami úton-módon értesüljünk, tudomást szerezzünk.

2. Lényeges továbbá, hogy az az idegen akaratkijelentés olyan valamit tartalmazzon, amivel az akaratát kijelentő fél a mi akarásunkat és cselekvésünket kívánja valaminő irányban befolyásolni s hogy az akaratkijelentést olyannak ismerjük fel, hogy az hozzánk van intézve. Emellett lényegtelen marad, hogy az idegen akarat valaminek megtevését, abbánhagyását vagy elmulasztását kívánja-e tőlünk s hogy kívülünk egyidejűleg esetleg mások cselekvésére is befolyáni kíván.

3. Szükség van arra is, hogy a kijelentő fél akaratát oly tudattal nyilvánítsa, hogy ő magát a rendelkezésére álló hatalomnál fogva felettünk levőnek tekinti s közlése oly formában történjék, melyből mi az ő fölényéről való tudatát valamiképen felismerjük. Nem szükséges azonban az akaratkijelentésnek nyelvtanilag felszólító alakban megjelennie.

4. Mindezen kívül szükséges, hogy az akaratát kijelentő féllel szemben inferioritásunknak tudatára ébredjünk, viszont azonban nem feltétlenül szükséges az, hogy inferioritásunk valóban is, azaz felfogásunktól függetlenül is fennforogjon, valamint nem szükséges az sem, hogy az akaratát kijelentő fél való-, vagy képzelt fölénye egy, a mienknél nagyobb fizikai erőre vonatkozzék, mert az szellemi, erkölcsi erőben rejlő is lehet. Nem is épen az akaratkijelentő — még kevésbbé az akaratközvetítő — félnek magának kell azzal a hatalommal birnia, amelynek alapján inferioritásunk tudata

kialakul, hanem elégséges, ha az irányítani kívánó kijelentést a kijelentő félen esetleg túlmenőleg is oly alanyig tudjuk visszavezetni, akit magunk felett fölényenél birónak tekintünk. Épen így nem elengedhetetlen az sem, hogy az akarásunkat, cselekvésünket irányítani kívánó kijelentések felfogása alkalomával minden egyes esetben külön is reflektáljunk arra, hogy az idegen akarat tulajdonosa felettünk áll-e vagy sem. Ha ugyanis valamely, nálunk nagyobb hatalmu alany akaratkijelentésével gyakran állunk szemben úgy, hogy az ő akaratkijelentéseire reagáló cselekvésünk mérlegelésénél állandóan vagy legaiább többször is az ő superioritásának tudatára jutottunk, az esetek ismétlődése előidézheti azt, hogy később az ily alany akaratkijelentéseivel szemben, az ő fölényére való külön reflektálás nélkül is, — az engedelmesség megjelölése alá foglalható magatartást tanusítunk. Kétségtelen azonban, hogy az ily alany fölényének fenforgására is legalább egyszer reflektálnunk kellett t. i. azon legelső esetben, amikor kijelentett akaratával szemben álltunk s reflektálni fogunk arra a jövőben is mindannyiszor, valahányszor az illető alany akarata cselekvésünket, vagy a már megszokottól eltérő irányban, vagy a megszokott irányon belül bár, de a már megszokottnál nagyobb mértékben, nagyobb áldozatokat igénylőleg kívánja befolyásolni.

5. A már felsoroltakon kívül egy engedelmességnek nevezhető cselekvés létrejöttésében lényeges még, hogy az idegen akaratkijelentéssel szembeni magunktartására nézve két lehetőség álljon fenn, t. i., hogy választásunktól függőleg vagy úgy járassunk el, amint az idegen akarat kívánja vagy másként s emellett cselekvésünk során mégis annak a lehetőségnek alkalmazásba vételére határozzuk el magunkat, amelynek kivitele az idegen akaratkijelentés reánk vonatkozó tartalmának megfelel. Az erre vonatkozó elhatározás egyik leglényesebb kelleke az engedelmességként megjelölhető cselekvéseknek, sőt kivülc lényegeseknek látszik az is, hogy elhatározásunknak kivitele is megfeleljen az idegen akarat által intendált cselekvésnek. Minthogy azonban a kijelentés (külső cselekvés) nem pusztán az akarástól, elhatározástól függ, hanem attól is, hogy mily mértékben vagyunk képesek rendelkezni azok felett az eszközök felett, amelyek elhatározásunk külső megvalósítására alkalmasak és szükségesek, valójában annak a végeredménynek létrejöttéhez, amelyet analysált esetünkben abstrahálva engedelmességnek mondtunk, az idegen akaratkijelentés tartalmával konform külső cselekvésnek létesítése csak azon esetben és csak azon mértékben szükséges, amikor és amily mértékben a konformitásra vonatkozó elhatározásunkat a rendelkezésünkre álló eszközökkel egyáltalán külsőleg is meg tudjuk valósítani.

Ezekből a rezultátumokból kiemelve már most mindazt, amit az engedelmességi cselekvésre nézve lényeges feltételekként ismertünk meg, azt látjuk, hogy az engedelmisség

a) olyan cselekvés, amelynek létrehozatalát nemcsak mi magunk akartuk, hanem annak részünkről megvalósítását, tudomásunk szerint egyben más valaki is akarta;

b) olyan cselekvés, amelynek létrejövele és egy másik lénynek akarata között kauzális összefüggés van, amennyiben ha az a másik lény a cselekvés részünkről létrehozására vonatkozó akaratát velünk nem közölte volna, akkor vagy egyáltalán nem is cselekedtünk volna, vagy ha cselekedtünk volna is, e cselekvésünk már nem lenne olyan cselekvés, amelynek általunk létrehozatalát nemcsak mi magunk akartuk, hanem tudomásunk szerint más is akarta;

c) olyan cselekvés, amelynek létrejövele azért van kauzális összefüggésben egy másik lénynek kijelentett akaratával, mert ez a másik lény, bizonyos általa bírt, de viszont általunk vagy egyáltalán nem, — vagy csak sokkal kisebb mértékben bírt kvalitásnak, mint hatalomnak révén képes volt megvalósítandónak kijelentett akarata tartalmával értelmünkön át akarásunkra, cselekvésünkre motiválólag hatni;

d) végül oly cselekvés, amely részünkről nemcsak azzal a céllal határozatik el, hogy fedje egy másik fél akaratkijelentésének az elhatározott cselekvésre vonatkozó tartalmát, hanem cselekvés, mely ezt a célt az elhatározott tartalom kivitelben rendelkezésünkre álló erők arányában meg is valósítja.

Am, ha ismerjük valaminek a genus proximatumát s tudjuk az összes lényeges alkotó jegyeit, akkor már tudjuk az illető valaminek fogalmát is s csak a jegyeknek összefoglalására s a genus proximatummal megfelelő kapcsolatba hozására van szükség, hogy a fogalomnak meghatározását is bírjuk. Ennek végrehajtása konkrét kérdésünkben oly meghatározást eredményez, hogy az engedelmisség, sajátos értelemben: az a cselekvés, mely egy hatalmánál fogva felettünk álló vagy ilyennek képzelt lénynek, részünkről megvalósítást kívánó-, kijelentett- s megismert akaratát, alárendeltségünk tudatából folyólag, a megvalósítás tekintetében rendelkezésünkre álló erőkhöz mérten realizálja.

Az engedelmisségnek ez a meghatározása nem jelenti azt, mintha annak egyéb, ugyancsak a cselekvés fogalmára, mint genus proximatumra támaszkodó definitiói semmi helyesét sem mondanának, hanem csak azt, hogy azok vagy többet, vagy kevesebbet tartalmaznak, mint amit az engedelmisség sensu proprio fed. Meghatározásunk továbbá nem jelenti azt sem, mintha az engedelmisségnek az állapot vagy a viszony kategóriáira fölépített fogalmi helytelenek volnának. Ezekkel szemben csak azt juttatja kifejezésre, hogy, ha az engedel-

messég jelölhet is valaminő viszonyt vagy állapotot, sensu proprio mindig valaminő cselekvést fejez ki. Az állapot és viszony kategóriái azzal a cselekvéssel, amely engedelmesség, kapcsolatba hozhatók, mert az ugyanazon jellegű cselekvések tényleg idézhetnek elő bizonyos állapotot, amint más oldalról a bizonyos viszony és bizonyos állapot is eredményezhet bizonyos cselekvéseket. Ez a körülmény azonban az engedelmességre vonatkozólag legfeljebb csak lehetővé teszi s megmagyarázza a kifejezés metonymiás átvitelét valami másnak, t. i. a sensu proprio vett engedelmesség előzményének vagy következményének megjelölésére is, anélkül azonban, hogy akár azt az előzményt, akár azt a következményt magát, sajátos értelemben engedelmességé tehetné.

Az engedelmességnek adott meghatározása mutatja, hogy az engedelmesség fogalma nem abszolút, hanem relatív fogalom, mely valamit valami máshoz vagy éppen másokhoz való vonatkozásában reprezentál. Már maga az a körülmény, hogy az engedelmesség valaminő cselekvés, világossá teszi azt a relativitást, minthogy a cselekvés is relatív fogalom, mert cselekvés nem gondolható annak valaminő alanya és eszközei nélkül. Az engedelmesség fogalmának viszonylagosságát pedig még csak fokozzák fogalmi jegyei, amelyek ugyancsak relációt tételnek fel két fél között, akiknek egyike cselekszi azt, amit a másik általa cselekedtetni akar. Az engedelmesség-fogalom e relativitásának figyelembevétele, adott definíciónk szempontjából annyiban jelentős, mert belőle az következik, hogy az engedelmesség tartalmának, ama viszonyok különféleségéhez mérten, amelyeknek az engedelmesség következménye, át kell alakulnia. Ilykép az engedelmesség általános fogalma mellett a nézőpontok és a relációk tartalmának különféleségéhez mérten particularis engedelmesség-fogalmak, az engedelmességnek u. n. alakjai állnak elő, minők a belső és külső-, szubjektív és objektív-, formális v. materialis-, erkölcsi v. jogi-, feltételes v. feltétlen-, aktív v. passzív engedelmesség féle megkülönböztetések.

Az engedelmesség e különféle kategóriának mibenlétéről, valamint az engedelmességnek a szabadsághoz, a kötelességhez való viszonyáról s az ember etikai, szociális és politikai életében kívánatos érvényesüléséről, mint amely kérdéseknek fejtegetésére a jelen értekezés megtarthatására kiszabott idő rövidségénél fogva ez úttal kitérni nem lehetett, más alkalommal esetleg más alakban még leszek bátor a mélyen tisztelt érdeklődőknek számot adni.

* * *

Ezek után a dékán átadta: a *Winterhalter*-féle 90 koronás ösztöndíjat: *Balázs Ernő* IV. éves joghallgatónak;

az öt *Jedlicska—Szenczy—Kondé-féle*, egyenkint 50 koronás ösztöndíjat: *Barza Ferencz* I. éves, *Csoór Lajos* I. éves, *Lenkey Árpád* I. éves, *Molnár Lajos* III. éves, *Balázsy Ernő* IV. éves joghallgatóknak;

a *Fogarassy-féle* 33 kor. 60 filléres ösztöndíjat: *Gálbory László* I. éves joghallgatónak;

a négy *Brüll-féle* ösztöndíjat: a város polgármestere az adományozás jogát ez alkalommal a dékánia ruháztatván 172—172 koronát: *Csoór Lajos* és *Fenyő István* I. éves, 202 kor. 85 fill.-t: *Nizsalovszky Endre* I. éves és *Markovits Zoltán* II. éves joghallgatóknak;

továbbá jelentette, hogy két egyenkint 190 koronás *Brüll-féle* ösztöndíjat a dékán javaslatára a város polgármesterének adományozása alapján: *Schweiger László* I. éves és *Schwartz Béla* II. éves joghallgatók közvetlenül a városi pénztárból vették föl.

Végezetül *dr Szandtner Pál* ny. rk. jogtanár, a kar jegyzője a következőket terjesztette elő:

a kar által az 1912—13-ik tanévre kitűzött pályatételekre a pályázati határidő lejártával összesen 3 pályamű érkezett be. Ezek közül két dolgozat „*Salus patriae*” — illetőleg „*Judex misit utramque partem Varadinum*” — jelige alatt „*A váradi Regestrum és Árpádkori jogunk*” tételnek kidolgozásával foglalkozik, a 3-ik, a „*salus rei publicae suprema lex*” jeligéjű: „*A kegyelmezési jog tartalma és gyakorlása a magyar alkotmány szerint*” tétel feldolgozásaként nyújtott be. A kar részéről kitűzött 3-ik tételei: „*A végrehajtói zálogjog*” — meddő maradt.

A pályaművek megbírálására kiküldött bizottság véleménye szerint az önálló irodalmi érték színvonalára a beérkezett dolgozatok egyike sem emelkedett ugyan, a kar mégis, hogy a hallgatóságot további és eredményesebb munkára serkentse, hozzájárult a bíráló bizottság azon javaslatához, hogy a nagyobb szorgalomról s nagyobb önállóságról tanuskodó dolgozatok szerzői a legelső esetben s kivételesen egyedül szorgalmukért is jutalmaztassanak. Ehez képest a kar legutóbbi ülésében akként határozott, hogy a „*Salus patriae*” jeligéjű dolgozat szerzőjének, szorgalmáért a jutalmúl kitűzött 100 koronás díjat kiadja, a „*Judex misit utramque partem Varadinum*” jeligés mű szerzőjét pedig ugyancsak szorgalmáért dicséretben részesíti.

A pályaművek bírálata.

A kar által az 1912—13. tanévre kitűzött három pályatételre összesen három pályamű érkezett be. Közöttük kettő, a „*Salus patriae*” és a „*Judex misit utramque partem Varadinum ad examen ferri candentis*” jeligéjű: „*A váradi re-*

gestrum s Árpádkori jogunk“ tétellel foglalkozik, a harmadik „Salus rei publi ae suprema lex“ jelige alatt: „A kegyelmezési jog tartalma és gyakorlása a magyar alkotmány szerint“ tételt tárgyalja. A feldolgozásra kitűzött harmadik pályakérdés „A végrehajtási zálogjog“ — meddő maradt.

I. Ami „a váradi regestrum és Árpádkori jogunk“ tételre beérkezett dolgozatokat illeti, mindkettő közös alapon gondolatból indul ki, hogy t. i. minden kor jogélete, úgy eredete, mint szervezete szempontjából összhangzásban van az illető kor szellemével, kulturájával és ennek változásával, fejlődésével változik. Ezt a szabályszerűséget igazolja a magyar bírói szervezet-, büntető- s peres eljárás fejlődésének az Árpádoktól napjainkig végig kísérhető folyamata is, melyről az Árpádok korára vonatkozólag, mint egyik legértékesebb kútfő, a Váradi Regestrum nyújt felvilágosítást a maga tanulságos adataival.

A kiindulás közösségén túl mindegyik dolgozat szerzője más gondolatmenetben s némileg más tartalommal igyekezik kifejteni a kitűzött tételt.

A „Salus patriae“ jellegű pályamű a kérdés tárgyalását annak a különbségnek kiemelésével kezdi meg, mely a bírói eljárásban alkalmazott bizonyítási eszközök tekintetében jelenlegi s Árpádkori jogrendszerünk között tapasztalható s amely különbség szerző szerint legjellegzetesebben a különféle istenítiszteleteknek-, főleg a tüzesvaspróbának mint bizonyítási eszköznek egykori alkalmaztatásában s napjainkban nem alkalmazásában domborodik ki. (5. l.) Magára a tételre vonatkozó anyagot, szerző három pontban foglalva dolgozza fel, amikor előadja, hogy *a*) miféle cselekményeket tekintett az Árpádkori büntetőjog büntetendőeknek (7—10. l.) *b*) miféle bíróságok, milyen szervezetben s hatáskörrel ítéleztek (10—17. l.), *c*) minő volt a peres eljárás az Árpádok korában (18—40. l.). A kérdésnek ezt, a Váradi Regestrum adataira is támaszkodni törekvő tárgyalását szerzőnek a tüzesvaspróbáról s általában az istenítiszteleteknek mint bizonyítékoknak tökéletlenségéről adott bírálata fejezi be (41—49. l.).

A „Judex misit utramque partem . . .“ jeligével beadott pályamunka, fent már jelzett bevezetéséből az Árpádok korabeli bírói szervezet részletes ismertetésével megy át (3—12. l.) a kérdés tárgyalására, melynek gerincét egyrészt a bírói eljárásnak (13—16. l.) főként pedig a tüzesvaspróba alkalmazása eseteinek, feltételeinek, módozatainak részletes leírása képezi (13—24. l.) Erre a mű befejezéseként a Váradi Regestrumnak, mint az Árpádkori peres eljárás megismerése szempontjából kútfőnek rövid méltatása következik. (25—27 l.)

A dolgozatok tartalmából megállapíthatólag mindkét mű szerzője egyoldalúan fogta fel s fejtette ki a kitűzött

tételt. Szerzők csak az Árpádkori büntetőjognak, bírói szervezetnek s eljárásnak képét igyekeznek a Regestrum adatai alapján bemutatni, holott a Regestrum nemcsak ezek szempontjából értékes kútfő, hanem a benne felhalmozott anyagban számos alkotmányjogi vonatkozást is találunk. Különösen az Árpádkori rendi szervezetről, a rendek különféle elnevezéséről s az egyes rendekhez tartozóknak további tagolódásáról s jogállásáról sok értékes adat van a Regestrumban felhalmozva.¹

A Regestrum alkotmányjogi adatainak feldolgozása a pályaművek mindegyikének keretein kívül maradt, ami mindegyik dolgozatnak kétségenkívül nagy hiánya, mert a kitűzött tétel céljának nagyon is megfelelt volna egyrészt rámutatni arra, hogy a Regestrum adatai mennyiben erősítik meg az Árpádok-kori alkotmányjognak egyéb-, egykorú- vagy korábbi kútfőkből megállapítható képét, másrészt kimutatni azt, hogy az Árpádok-kori alkotmányjogra vonatkozólag tartalmaz-e a Regestrum és mennyiben: új-, más forrásokban nem található anyagot.

Ha a dolgozatok érintett egyoldalúságától eltekintünk s a tétel tartalmában, értelmezésében a szerzők megszorító álláspontjára helyezkedünk, a két mű közül a „Salus patriae“ jeligéjű munka egész tárgy kifejtése tekintetében sikerültebb, mint a másik szerző pályadolgozata.

A „Salus patriae“ jeligéjű dolgozatot a gondolatmenet helyes megállapításával a világos célkitűzés s a kidolgozás során a kitűzött célhoz való szoros alkalmazkodás jellemzik, míg mindezek a „Judex misit utramque partem . . .“ jeligéjű munkában nem találhatók fel.

Ezenkívül a „Salus patriae“ jeligés dolgozat szerzője annak a képnek összeállításában, melyet kitűzött céljához mérten az Árpádok-kori bírói szervezetről s eljárásról nyújt, nagyobb alaposággal törekszik a Regestrum megfelelő adatait alkalmazni és feldolgozni, mint a másik pályázó. Mindkét dolgozaton meglátszik ugyan, hogy az anyagot e ső sorbn más művekből² s nem a Regestrumból merítették, de míg a „Salus patriae“ jeligés mű szerzője legalább szükségesnek tartotta, hogy állításait a Regestrumban található esetek vonatkozó adatainak ismertetésével bizonyítsa, addig a másik szerző egyszerűen beírta a Regestrum megfelelő okleveleire való pusztá hivatkozásokkal. A Regestrum okleveleire való

¹ I. pl. a 7, 10, 17, 20, 21, 42, 83, 88, 104, 122, 140, 147, 174, 183, 206, 248, 258, 304, 323, 330. sz. oklevelektől.

² Főleg Hajnik: Magyar bírósági szervezet és perjog az Árpád- és vegyesházbeli királyok alatt. Bpest, 1889.

csak számszerű hivatkozások nem felelnek meg a kitűzött tétel céljának, mert nem elégségesek annak bemutatására, hogy az Árpádok-kori jogélet képének megrajzolásában mennyiben van segítségére a joglörténésznek a Regestrum anyaga. A „Salus patriae“ jeligés dolgozat szerzője a Regestrum adatait kifejtőleg felhasználó eljárásával e tekintetben is határozottan többet nyújtott.

A dolgozatokban lényegesebb tárgyi hibák nem fordulnak elő, ami jórészt a szerzők által felhasznált forrásművek adatainak helyességével függ össze, mert saját okoskodásaikban szerzők több helyen is tévednek. Így épen nem lehet állítani azt, amit pl. a „Judex misit utramque partem...“ jeligéjű dolgozat szerzője mond és bizonyítani kíván, hogy az emberiség kulturfejlődésének lepatologikusabb korszaka kétségkívül a „középkor“ lett volna s hogy az a középkor annyira „legsötétebb“ volt, mint azt szerző képzele, aminthogy a „Salus patriae“ jeligéjű mű szerzőjének az a tétele sem osztható, mintha a magyar alkotmány évezredes múltja során csak a formákat tartotta volna meg, amiből következnek, hogy alkotmányunk fejlődésében az alapelveket elvetettük volna. Alkotmányunknak éppen azért van történeti jellege, mert egész múltját nemcsak bizonyos formáknak, hanem bizonyos alapvető elveknek fennmaradása és érvényesülése is jellemzik.

A külső alakot, illetőleg a „Salus patriae“ jeligéjű dolgozat a kiállítás szempontjából szintén felette áll a másoknak, bár viszont a „Judex misit utramque partem...“ jelige alatt benyújtott mű szerzőjének fejlettebb stílusáról tesz tanúságot. Egyébként a kifejezések szabatosága, magyarossága s a mondatszerkesztés tekintetében mindegyik munka több kívánnivalót hagy maga után s egy esetleges közzététel előtt ez irányban is átdolgozásra szorulna.

Önálló beccsel tulajdonképpen egyik pályadolgozat sem bír. Tekintettel azonban egyrészt arra, hogy ha szerzők nem nyújtottak is valami eredetit, a máshonnan vett anyagot dicséretre méltó szorgalommal hordták össze és elég önállósággal dolgozták fel, másrészt, hogy akadémiánkon ez lévén a legelső eset, melyben pályatételek tüzetek ki, így a dolgozni óhajtó hallgatóknak még nem igen lehetett alkalmuk megismerkedni a követelményekkel, melyek a pályaművekkel szemben méltán támaszthatók: a szorgalom elismerése és jövő buzdítás céljából mindkét szerzőt jutalmazásra ajánlom. Mivel pedig a „Salus patriae“ jeligéjű pályamű úgy tartalmilag, mint alakilag inkább megközelíti a bírálatnál érvényesíthető szempontokat, amint a „Judex misit utramque partem...“ jeligés dolgozat, e relatív értékkülönbség akként juthatna megfelelő méltánylásra,

ha a „Salus patriae“ jeligéjű dolgozatnak a pályadíj ítéltének oda, a „Judex misil utramque partem...“ jeligés mű pedig dicséretben részesítenék. A jutalomdíj kiadása vagy csak a dicséretben részesítés esetén is azonban kikötendőnek vélem, hogy amennyiben szerzők dolgozatukat, mint a kar által elfogadott művet valaha kinyomatná, kötelesek legyenek a dolgozat mellett a jelen bírálatot is teljes szövegben közzétenni.

II. Ami „A kegyelmezési jog tartalma és gyakorlása a magyar alkotmány szerint“ — tételre „Salus rei publicae suprema lex“ jeligével benyújtott pályaművet illeti, szerzője, miután a bevezetésben rámutatott arra, hogy Magyarországon az igazságszolgáltatás kútfeje mindenkor a király volt, a kegyelmezési jog tartalmának s gyakorlásának kérdésével való foglalkozásra abban lát méltó indító okot, hogy ezt az igazságszolgáltatás körébe tartozó jogát a király mindenkor személyesen gyakorolta.

Ez a kegyelmezési jog 2 féle — u. m. személyi és tárgyi vonatkozásban tehető vizsgálódás tárgyává s fejlődése történetében szerző megjelölése szerint (11. l.) 2 korszak különböztetendő meg u. m. a kegyelmezési jog „ó-kora“ az 1878. V. tc. megalkotásáig és a kegyelmezési jog „Új kora“ az 1878. V. tc. megalkotásától napjainkig.

A kegyelmezési jog „ó-korá“-nak ismertetését szerző a kegyelmezési jogra vonatkozó kútfők felsorolásával vezeti be mely után a kegyelmezési jog tartalmát törekszik körvonalazni (15–16. l.)

Ezzel a tétel első részében megjelölt feladatot megoldottnak vélvén, a tétel második pontjának fejtegetése előtt szerző közbevetőleg azzal, az egyidőben sokat vitatott kérdéssel foglalkozik, hogy egyáltalán szükség van-e a kegyelmezési jogra. Néhány külföldi és belföldi tudós nevének fölemlítése s a kegyelmezési jog fentartását ellenő álláspontjuknak rövid érintése után (19 l.) szerző a kegyelmezési jog mellett szóló tekintélyeket szólaltatja meg, hogy azután ő maga is, ki a kegyelmezési jog megszüntetését egyenesen „a józan ésszel össze nem egyeztethetőnek“ (22. l.) s az „észszerűséggel homlokegyenest ellenkező cselekedetnek“ tartaná, véleményében a kegyelmezési jog fentartásának híveihez csatlakozzék. (35. l.)

Miután szerző e kérdésben, minden önállóságot nélkülözve állást foglalt, munkája utolsó 5-6 oldalán ma érvényes törvényeinkből ama tételes rendelkezéseket írja ki, amelyek a kegyelmezési jog gyakorolhatásának eseteit és a kegyelem elnyerhetésének módozatait s feltételeit állapítják meg.

Ezekben ismertetve a dolgozat tartalmát és gondolat-

menetét, magára a kérdés feldolgozásának értékére nézve alábbi észrevételek merülnek fel:

1. Szerző a tétel kidolgozásában, mégha gondolatmenete nem kifogásoltatik is (bár a kegyelmezési jog fejlődésében egy 1878-ig terjedő „ó-kor“-nak megkülönböztetése legalább is erőltetett és szokatlan) kardinális hibát követett el akkor, amikor a kegyelmezési jog tartalma és gyakorlása fejlődésének ismertetésére annyira fontos forrásadatoknak feldolgozása helyett beírta azoknak a forráshelyeknek pusztá felemlítésével, hol a kegyelmezési jogra nézve anyagot található. Ezt a hiányt nem pótolhatja az az egy oldalas idézet, amelyet szerző a kegyelmezési jog tartalmát ismertetendő, az egyik tankönyvből kiírt.

2. Ami a dolgozatban tárgyi szempontból elfogadható, az még csak a feldolgozás önállósága szempontjából sem a szerző sajátja, hanem részben tan- és kézikönyvekből, részben tételes törvényeinkből lemásolt anyag amint ezt egyébként maga a szerző is az idézőjelek lelkiismeretes alkalmazásával becsületesen kifejezésre juttatta.

3. Szerző saját gondolatai tartalmukban hibásak és kezdetleges logikára vallók, külső megjelenésükben pedig, nevezetesen a mondatszerkesztést s a kifejezések megválogatását illetőleg a magyarosság s szabotosság követelményeinek nemcsak nem felelnek meg, hanem több helyütt is arra engednek következtetni, hogy a szerző egyes szók értelmével s bizonyos kifejezések alkalmazhatóságának eseteivel nincs tisztában. Az összes eseteket felsorolni messze vezetne. Szemelvényül álljanak itt a következők:

„Habár nem is annyira bátor (?) vonásokban áll előtünk a multbani kegyelmezési jog, amint a jelenkor taglaló és defináló természete (?) miatt birtokunkban van (?), azonban a kegyelmezési jog lényegét és ismerveit elemezve úgy tartalmára, mint annak mikénti gyakorlási módjára nézve a leglogikusabb határozottsággal (?) rámutathatunk.“ (10. l.)

„Ha azonban jobban szemügyre vesszük a kegyelmezési jog fundamentuma alapkövének (?) megingatását célzó ezen kifogásokat, azonnal szemünkbe ötlük az, hogy minden felhozott abnormis (?) eredmények csak a kegyelmezési jog helytelen alkalmazása ellen szólnak.“ (19. l.)

„Ugyanis jelen alkalommal csupán egy-két jellegzetes és a kegyelmezési jognak alkotmányunk szerint való gyakorlásának megállapítására vonatkozó kútfők közül csupán azokat óhajtom felemlíteni névszerint is, amelyek abban (?) vörös fonálként (??) húzódnak végig.“ (24. l.)

4. Kifogás alá kellett tenni a dolgozatot a külső kiállítás szempontjából is, mely sem a helyesírás, sem a kézírás,

sem a tisztaság tekintetében nem őríti meg azt a mértéket, amely egy, 100 koronával jutalmazandó s aránylag kis terjedelmű dolgozatra a külsőség szempontjából is alkalmazandó.

5. Mindezekkel szemben szerző javára kiemelendő az, hogy dolgozatából kitűnőleg a kérdés tanulmányozásával foglalkozott, a forrásokat helyesen kereste ki s a kérdést napjainkra érvényes vonatkozásában elég részletességgel ismertette.

Mint hogy azonban szerző, minden nemes törekvés mellett is,

a) a források feldolgozását mellőzte,

b) a tárgyilag nem kifogásolható adatok ismertetésében alig tanusított csak némi önállóságot is s emellett

c) a mondatszerkesztésben és a kifejezések megválogatásában is egyelőre még nagy gyakorlatlanságot árult el, dolgozatát a pályadíjjal, vagy esetleg dicsérettel leendő jutalmazásra ajánlani nem lehetett.

Dr. Szandtner Pál, s. k.
előadó.

Dr. Kiss Géza s. k.
elnök.

Dr. Mártonffy Marcel, s. k.

BCU Cluj a bíráló bizottság tagjai library Cluj

A kar megbízásából ugyanez alkalommal közlöm az akadémia hallgatóival, hogy tudományos-irodalmi tevékenységük fokozására a kar által a jövő tanévre is pályatételek tüzetnek ki. Ezek a pályatételek:

1. „A végrehajtási zálogjog” — mint megújított tétel a magánjogból.

2. „Az új polgári perrendtartás hatása a kereskedelemre” — a polgári perrendtartásból.

3. „A kártérítés a lex Aquilia értelmében” a római jogból. Mindegyik tétel jutalma: 100 korona.

A pályázatok benyújtásának határideje a tételek mind-egyikére vonatkozólag 1914. május 1., mely napig az idegen kezzel vagy géppel leírt s jeligével ellátott pályamunkák, egy a szerző nevét rejlő jeligés levél kíséretében a nagyváradi kir. jogakadémia dékánjához lesznek beadandók.

A pályázatban csakis a nagyváradi kir. jogakadémia rendes hallgatói vehetnek részt.

A pályaművek terjedelmének minimuma 1½ nyomtatott iv.

A pályázók benyújtott dolgozatukban a használt forrásműveket nemcsak általánosságban, hanem azok pontos címét s a felhasznált rész v. idézet lapszámát is megjelölni tartoznak.

A pályázat eredménye az 1913 - 14-ik tanév záróünnepélyén hirdettetik ki,

A pályadíj csak a bíráló-bizottság részéről arra érde-
mesnek talált mű szerzőjének adatik ki.

A pályaművek szerzők tulajdona maradnak, a pályáza-
tól benyújtott kéziratok azonban az akadémia levéltárában
helyeztetnek el.

Amennyiben bármelyik nyertes pályamű szerzője, dol-
gozatát a dolgozaton kitüntetett oly megjegyzéssel tenné
közzé, hogy az az akadémia tanári kara által díjjal vagy dicsé-
rettel jutalmaztatott, köteles lesz a jelen kikötés értelmében
dolgozata mellett és azzal összefüggőleg azt a birálatot is
teljes szövegben közzétenni, amelyben dolgozatát a kar bíráló
bizottsága méltatta.

Dr. *Hoványi Gyula* dékán néhány meleg szóval kö-
szönte meg a megjelenteknek az érdeklődést s ezzel az
évváró ünnepély véget ért.

A magyar tanulmányi alából fenntartott jogakadémiák tanárai.

Sorszám	N É V	Minőség	A jelenlegi fizetési osztályba valóságos minőségben kinevezetett			Evi fizetés és az 1904. évi I. t.c. alapján járó személyi pótlék ösz.	Lakáspénz	Állomáshely	J e g y z e t
			év	hó	nap	k o r o n a			
VI. fizetési osztály.									
1	Fésüs György dr.	igazgató	1899	VII	10	8000	1800	Pozsony	M. kir. udvari tanácsos
2	Wertheimer Ede dr.	r. tanár	1910	XII	16	"	"	"	
3	Hoványi Gyula dr.	"	1911	II	25	6100	"	Nagy-Várad	
4	Vutkovich Sándor dr.	r. tanár	1911	II	25	"	"	Pozsony	M. kir. udvari tanácsos
5	Mandelló Gyula dr.	"	1911	II	25	"	2000	Budapest	
6	Falcsik Dezső dr.	"	1912	IV	7	"	1800	Pozsony	
7	Oberschall Pál dr.	"	1912	IV	7	"	"	"	
VII. Fizetési osztály.									
1	Kováts Ferenc dr.	r. tanár	1903	VII	1	5100	1440	Pozsony	
2	Pázmány Zoltán dr.	"	1903	XI	28	"	"	"	
3	Ágoston Péter dr.	"	1904	IV	15	"	1280	Nagy-Várad	
4	Mártonffy Marcell dr.	"	1905	VI	29	"	"	"	
5	Pauler Akos dr.	"	1905	XII	7	"	1440	Pozsony	
6	Hodinka Antal dr.	"	1906	XI	3	"	"	"	
7	ifj. Katona Mór dr.	"	1907	IV	16	"	"	"	
8	Kiss Géza dr.	"	1907	VII	12	"	1280	Nagy-Várad	
9	Sigmond Andor dr.	"	1909	VI	8	4800	"	"	
10	Bozóky Géza dr.	"	1912	VIII	22	"	1440	Pozsony	
11	Károly József Irén dr.	"	1912	IX	1	"	1280	Nagy-Várad	
12	Horváth Jenő dr.	"	1912	IX	1	"	"	"	
VIII. fizetési osztály.									
1	Bochkor Mihály dr.	rk. tanár	1910	VII	20	3600	1040	Nagy-Várad	
2	Szandtner Pál dr.	"	1911	XII	21	"	"	"	
IX. fizetési osztály.									
1	Illés Imre	titkár	1912	VIII	8	2600	900	Pozsony	
X. fizetési osztály.									
1	Suhayda György dr.	titkár	1910	IV	18	2000	720	Nagy-Várad	

1912. december hó 1-én a következő üdvözlő feliratot intéztük az ujonnan kinevezett hercegprimás, főméltóságú *Csernoch János* úrhoz:

Főméltóságú Hercegprimás!

Legkegyelmesebb Uram!

A vezetésem alatt álló nagyvárad kir. kath. Jogakadémia tanári kara és a magam nevében mély hódolattal üdvözlöm Főméltóságod az ország hercegprimási székében.

Engedje a Mindenható, hogy Főméltóságod vezérlete alatt a katolicismus hazánkban nagy multjához méltó fényes jövőnek örvendhessen.

Ismerve Főméltóságod erélyét és bölcsességét, ezen nem fog mulni, ha az isteni kegyelem bőséges malasztját Kegyelmességedre árasztja.

A kir. kath. jogakadémia tanári kara nevében:

Mély hódolattal

Dr. Hoványi Gyula,
dékán.

Erre a következő válasz érkezett:

Hercegprimássá és esztergomi érsekké történt legkegyelmesebb kineveztetésem alkalmából kifejezett szíves üdvözléteért fogadja kérem őszinte köszönetemet.

Kalocsa, 1912. december hó

Csernoch János,
legk. kín. hercegprimás,
esztergomi érsek.

1912. évi december hó 1-én a valóságos belső titkos tanácsossá küntetett *Dr. Nagy Ferencz* úr Öméltóságát üdvözlöttük.

Kegyelmes Uram!

A vezetésem alatt álló nagyvárad kir. kath. jogakadémia tanári kara és a magam nevében mély tisztelettel üdvözlöm Nagyméltóságodat, Alma materünknek egykori kiváló tanárát, a hazai jogtudománynak büszkeségét, a budapesti tudományegyetem jogi karának ékességét, a törvényhozásunknak avatott mesterét azon magas küntetés alkalmából, melyben apostoli királyunk Ő császári és királyi Apostoli Felsője Nagyméltóságodat részesíteni méltóztatott

A kir. kath. jogakadémia tanári kara nevében:

Kiváló tisztelettel

Dr. Hoványi Gyula,
dékán.

A válasz a következő volt :

Nagyságos Dékán Úr!

A nagyváradi kir. jogakadémia tanári kara nevében kifejezett szerencsekivánatokért legfelsőbb kintüntetésem alkalmából, fogadja igen tisztelt Dékán Úr legmelegebb köszönetemet s kérem, hogy azt a tanári kar t. tagjai előtt is tolmácsolni méltóztassék.

Különösen jól esett annak a jeles testületnek szíves megemlékezése, melynek egykoron én is tagja voltam s amelynek kebelében az alapkövet raktam le további előmenetelémhez. Úgy érzem, hogy abban, amit az Isteni Gondviselés kegyes jóvoltából elérnem sikerült, a nagyváradi jogakadémiának igen nagy része van s azért mindig hálával és kegyelettel gondolok vissza arra a collegialis támogatásra, melyet annak idején mint fiatal kezdő, kiváló tanártársaimnál találtam. Azok pedig, kik utánam léptek be a díszes kar kebelébe s akik jelenleg oly sikeresen teljesítik abban magasztos hivatásukat, meg lehetnek győződve, hogy senki nálamnál jobban nem örül a nagyváradi jogakadémia emelkedésének és virágzásának s szívből kívánom, hogy ugyanolyan szerencse kísérje mindnyájukat további pályájukon, amely nekem jutott osztályrészül.

Fogadja igen tisztelt Dékán úr és fogadják t. Collegáim ismételt köszönetemet, maradván őszinte nagyrabecsüléssel igaz hívük *Dr. Nagy Ferencz.*

Dr. Balogh Jenő úr Önagyméltóságát m. kir. igazságügyminiszterré történt kinevezetése alkalmából, 1913. évi január hó 8-án, a következőkben üdvözlöttük:

Kegyelmes Uram!

A vezetésem alatt álló kir. jogakadémia tanári kara és a magam nevében is hódoló tisztelettel üdvözlöm Kegyelmességedet az igazságügyminiszteri székben.

De midőn örömiinket fejezzük ki afölött, hogy Kegyelmességed, a hazai jogtudományak díszé, a m. igazságügy vezetését kezébe vette, nem hallgathatjuk el fájó érzésünket, melyet érzünk afölött, hogy a magyar közművelődés és közoktatás ügye elvesztette Nagyméltóságodat Miniszterünknek kimagasló munkatársát.

Akadémiánk mindig hálával fog gondolni Kegyelmességedre, ki Miniszterünk nemes szándéka szerint oly szeretettel karolta föl jogakadémiánk fejlődését.

Alázatos szolgája:
Dr. Hoványi Gyula,
dékán.

A válasz ez volt:

Nagyságos Dékán úr!

Különös örömmre szolgált Nagyságodnak a nagyváradi kir. jogakadémia tanári kara nevében is kefejezett megtisztelő szerencsekívánata m. k. igazságügyminiszterre történt kineveztetésem alkalmával.

Mint régi tanár, akit sorsa akarata ellenére sodort a közélet terére, kartársi meleg érzéssel mondok hálás köszönetet szíves üdvözetükért.

Kedves emlékeim közé sorolom az érintkezés azon alkalmait, amelyekben hazánk kulturális haladása javára és a jogakadémiák fejlesztése érdekében munkálkodni és Nagyságoddal, valamint a bölcs vezetése alatt álló jogakadémia tisztelt tanáiraival állani szerencsém volt.

Amidőn biztosítom Nagyságodat, hogy a nagyváradi kir. jogakadémiának érdekeit jelen állásomban is tőlem telhetőleg szívemen fogom viselni, egyúttal kérem, hogy mindig tapasztalt szíves jóindulatukat a jövőben is megőrizni méltóztassanak.

Fogadják hálám nyilvánításával őszinte nagyrabecsülésem kifejezését.

Dr. Balogh Jenő.

1913. évi március hó 1-én a távozó vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, nagyméltóságú *gróf Zichy János* úrhoz a következő búcsú feliratot intéztük:

Kegyelmes Urunk!

A nagyváradi kir. kath. jogakadémia fájó szívvel búcsúzik Nagyméltóságodtól.

Számtalan kimagasló Kultuszminiszterek között nem volt egy sem, ki intézetünk iránt érzett jóindulatának oly sok fényes tanujelét adta volna, mint Nagyméltóságod.

Nagyméltóságod hozta be a dékánátust. Nagyméltóságod eresztette föl a sorompót előttünk a VI. fizetési osztály tekintetében.

Nagyméltóságod szervezett a pozsonyi testvér jogakadémia mintájára egy bölcsészeti és egy történelmi tanszéket, alapját vetvén teljes jogi mellett egy teljes bölcsészeti karnak is.

Nagyméltóságod adta külön-külön kezekbe a közegészségtant, a törvényszéki orvostant, a törvényszéki lélektant.

Nagyméltóságod gondoskodott az 1913. évi tanulmányi alap-költségvetésben 10000 koronáról, mensáknak és a dékánátusnak megfelelő helyiséggel leendő ellátása végett.

Nagyméltóságod közreműködésével mensánk a 14000 koronás „Ferenc József alapítvány-ban” részesült.

Nagyméltóságod rendelte el értékes könyvtárunk rendezését. És mindezt 3 év leforgása alatt.

Nagyméltóságod égetőbb bajainkon segített. Velünk szemben valóra váltotta: „A friend in need is a friend indeed.”

Fogadja jóságáért hálánkat.

Aulánkban mindig ott lesz Nagyméltóságod képe, melyel karunk ékesítette Alma materünket, mi pedig szívünkben fogjuk őrizni Nagyméltóságod jóságát, mert:

„La reconnaissance est la memoire du coeur.”

Tudjuk, hogy Nagyméltóságod nemzetségének nemes tradíciója szerint szereti az Istent; már maga ez nagy áldás, melynél csak egy nagyobb van, ha az Isten szereti kiválasztottját. Ezt a legnagyobb áldást kívánjuk Nagyméltóságodnak; hogy királyunknak, hazánknak, egyházunknak nagy szolgálatot tehessen a jövőben is!

Hódoló tisztelettel:

A nagyvárad kir. kath. jogakadémia tanári kara nevében:

Dr. Szandtner Pál,
jegyző.

Dr. Hoványi Gyula,
Dékán.

A válasz így szólt:

Nagyságos

Dr. Hoványi Gyula úrnak,

a nagyvárad kir. kath. jogakadémia dékánja

Nagy-Várad.

Folyó hó 1-én kelt nb. átíratukat megkaptam és nagyon köszönöm szíves megemlékezéstüket. Kérem tartsanak meg továbbra is emlékezetükben.

Teljes tisztelettel

Zichy János.

1913. évi március hó 1-én az ujonnan kinevezett vallás és közoktatásügyi m. kir. minisztert, nagyméltóságú *Dr. Jan-kovich Béla* urat a következő felirattal üdvözöltük:

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Kegyelmes Urunk!

A vezetésem alatt álló kir. kath. jogakadémia tanári kara hódolattal üdvözli Nagyméltóságodat vallás és közoktatás-ügyünk élén.

Szent László városában a magyar kultúrának a jogakadémián dolgozó munkásai mindenha ahhoz az álláspont-hoz ragaszkodtunk, melyet Nagyméltóságod pár nappal előbb államtitkári méltóságának elfoglalásakor klaszikus tömörséggel így fejezett ki:

„A magyar kultúra történetében állandó tradíció gyanánt szerepel az együttműködés az egyház és állam között“, majd pedig: „a vallást nemcsak mint hitéletünk irányítóját, hanem mint kulturális tényezőt fogjuk fel.“

Nagyméltóságodnak eme arany szavai, mintha csak eleménk és szívünk mélyéből vétettek volna, véghetetlen örömmel töltötték el lelkünket.

Kivánjuk tehát, hogy Nagyméltóságod és működése az Isten bőséges áldásának állandó részese legyen.

Hódoló tisztelettel

A nagyvárad kir. kath. jogakadémia tanári kara nevében:

Dr. Szandtner Pál,
jegyző.

Dr. Hoványi Gyula,
Dékán.

Válaszúl Önagyméltósága a következőket írta:

Tekintetes Jog- és Államtudományi Kar! Cluj

A kineveztetésem alkalmából kifejezett szíves jókívánatokat hálásan köszönöm.

Biztosíthatom a Tekintetes Kart, hogy eddigi munkásságom alapján is a felső oktatás ügye a legközelebb áll hozzám és szívemen fogom viselni és érdeklődésemet szívesen fogom kiterjeszteni a szép tradíciókkal bíró nagyvárad jogi főiskolára is.

Fogadja a Tekintetes Kar kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Jankovich Béla.

* * *

Az előadások a felsőbb helyen jóváhagyott leckerend szerint a törvényes szünetek kivételével 1912. évi szeptember hó 16-tól folyó évi május hó 31-ig bezárólag folytak.

Az évvégi alap- és elméleti államvizsgálatokat folyó évi jun. hó 2. és 24-ike közötti időben tartottuk, a tanévet ünneppélyesen berekesztő „Te Deum“ f. évi junius hó 1-én volt.

Részvétét fejezte ki akadémiánk a következő érdemes férfiak elhunytá fölött: Winkler Lajos ny. polgári iskolai igazgató († 1912. junius 30.) Dr. Laurán Agoston gör. szert. kath. nagyprépost († 1912. október 16.) Milován Zoricic Horvát-Szlavon orsz. i. O. K. Statistikai igazgató († 1912. november 1.) Dr. Karsch Lollion I. szt. kanonok, államtud.

államvizsgáló bizottsági kültag († 1913. február 13.) Papp Miklós miniszteri tanácsos pénzügyigazgató, álamtud. államvizsgáló kültag († 1913. február 17.) Dr Hampel József a nemzeti muzeum igazgatója († 1913. március 27.) Preisz Károly m. kir. honvéd főhadnagy, hadapród iskolai tanár. († 1913. június 10.)

Megjelent a kar képviselője : a székesegyházban isteni tiszteleten : Ő Felsége születés- és névünnepén, Szent István király ünnepén, az 1848-i törvények szentesítésének évfordulóján, a feltámadási ünnepségeken, Úrnapján, nemkülönben az újvárosi plebánia-templomban október hó 6-án az aradi vértanúknak lelki üdvéért tartott gyászmisén ; továbbá : december hó 15-én a Szigligeti-szobor leleplezési ünnepélyén.

V. A tanárok irodalmi működése:

Dr. Hoványi Gyula dékán-tanár:

Tanév-záró beszéd. L. Almanach 11 o.

Dr. Kiss Géza prodékán ny. r. tanár irodalmi működése:

1. Verleitung zur Vertragsverletzung. Zitelmann bonni egyetemi tanár tiszteletére írt „Festschrift“-ben München. 1913. Duncker und Humblot kiadása.

2. *Hebelt Ede*, „Tanulmányok a jogügyletről“ c. m.-nek (Budapest 1912.) bírálata. Magyar Társadalomtudományi Szemle 1913. évf. 3. f.

3. *Gottl* „Zivilprocessordnung“ c. m. (Wien, 1912.) bírálata. Juristisches Litteraturblatt 1912. évf. 8. f.

4. *Schmidt* „Zivilprofessordnung“ c. m. (Leipzig, 1912. bírálata. U. o.)

5. Révai Nagy Lexikonának e tanév folyamán megjelent kötetében (IV—VII.) lévő római cikkek.

Dr. Ágoston Péter ny. r. tanár dolgozatai:

1. A városok kongressusa (Világ, 1912. május 18.)

2. A tehetetlenek tartása (Munkástügyi Szemle 1912. máj. 25.)

3. A városi törvény tervezete (Szocialismus VI. évf. 9. sz.)

4. A nők a községekben (Városi Szemle V. évf. 5–6. sz.)

5. A szindikalizmus (Szocialismus VI. évf. 10–11.)

6. A gondolat engedetlensége Regoj (La verda standardo VIII. évf. 4. sz.)

7. Főuri ligák a Hunyadiakig (Szoc. 1913. márc.)

8. A modern háborúk oka (Világ, 1913. május 13.)

9. A jogismerés kötelessége (Magyar jogászügylet kiad. 1913.)

10. A világi magyar nagybirtok (A társad. tud. könyvtár új folyamában sajtó alatt.)

Dr. Szandtner Pál ny. r. tanár:

Az engedelmesség. L. Almanach 15 o.

Némethy Gyula dr. előadó irodalmi működése:

1. *Az ősember a paleontologia világánál.* Budapest 1912. Sz. István Társulat kiadása.

2. *A sussexi ősember.* (Religio, 1913. jun 25. és febr. 1.)

3. *Adalékok a régibb kőkorszak művészettörténetéhez.* (Religio, 1913. ápr. 19.)

VI. Ifjúsági egyesületek.

1. Segítő egyesület.

Elnök: Számborovszky Rezső IV. é. jh.
 Alelnök: Hödl Aladár IV. é. jh.
 Főjegyző: Rózsa Kálmán II. é. jh.
 Pénztáros: Fráter Pál II. é. jh.
 Ellenőr: Süveges Ferenc II. é. jh.
 Aljegyzők: Barza Ferenc és Molnár Antal I. é. jh.
 Könyvtáros: Tapfer Sándor I. é. jh.

Választmány.

Balázsy Ernő, Bárdos József IV. é. jh., Doszpoly Dezső, Tóth A. Géza III. é. jh., Bakó Zoltán, Buzássy István, Fekete Ferenc, Gorove Jenő, Jánosy Kornél, Nizsalovszky Endre, Petry Gyula, Réti Sándor, Nagy Lajos, Pásztor Jenő I. é. jh.

Az egylet alaptőkéje 1912 július 1-én: . . . 21532 K 96 f

Növekedés azóta:

A 17600 koronáért 88 korona árfolyamon
 vásárolt 4 %-os m. kor. járadék által
 elért növekedés 2400 K -- f

Dr. Bozóky Géza úr adománya 14 K — f

Dr Imrik Péter úr " 20 K — f

A jogászesztély jövedelme 110 K — f

A pénztári készletből alaptőkéhez csatolva 230 K 05 f

1913. július 1-én alaptőke: 24307 K 01 f

2. Ifjúsági olvasókör.

Elnök: Molnár Lajos III. é. jh.
 Alelnök: Bárdos József III. é. jh.
 Főjegyző: Doszpoly Dezső III. é. jh.
 Pénztáros: Tóth A. Géza III. é. jh.
 Ellenőr: Nizsalovszky Endre I. é. jh.
 Háznagy: Alpár Ferenc II. é. jh.
 Aljegyzők: Csoór Lajos és Fekete Ferenc I. é. jh.

Választmány:

Balázsy Ernő, Hödl Aladár, Scharf Miksa, Számborovszky Rezső IV. é. jh.; Fráter Pál, Leitner Károly, Rózsa Kálmán, Süveges Ferenc, Szentléleky Kálmán II. é. jh.; Barza Ferenc, Kohlmann Károly, Molnár Antal, Petry Gyula, Rónay Endre I. é. jh.

Az egyesület alaptökéje 1912. június hó 30-án .	2229 K 05 f
A 870 koronaért 87 kor. árfolyamon vásárolt	
1000 kor. n. é. m. kor. jár. által elért	
alaptöke növekedés	130 K — f
A pénztári készletből az alaptökéhez csatolva	104 K — f
1913. július 1-én alaptöke	2462 K 05 f

3. Mensa Academica

Dr Hóványi Gyula, dékán-tanár a kar által kiküldött *Dr Mártonffy Marcel* és *Dr Sigmund Andor* ny. r. tanárokkal együtt intézi és vezeti a Mensa Academica ügyeit.

Ifjusági elnök: Lenkei Árpád III. é. jh.

Bizottság:

A Segítő Egyesület részéről: Számborovszky Rezső, Molnár Lajos, Bárdos József, Hödl Aladár jh.; választottak: Doszpoly Dezső, Fráter Pál, Kohlmann Károly és Nizsalovszky Endre jh.

Ő cs. és ap. kir. Felsege által a XXIX. jótékonycélú m. kir. államsorsjáték tiszta jövedelméből a nagyváradi kir. kath. jogakadémia „Mensa Academica“-ja javára tett segély alapítványáról szerkesztett és a nm. V. és K. Miniszter úr által 49547—1913. sz. a. jóváhagyott „alapító oklevél“ szövege:

ALAPÍTÓ OKLEVÉL

a nagyváradi kir. kath. jogakadémia „Mensa Academica“-jának „*Ferencz József segély alapítványá*“-ról.

1. §.

Ő császári és apostoli királyi Felsege I. Ferencz József 1912. évi április hó 3-án kelt legfelsőbb elhatározása szerint a XXIX. jótékonycélú m. kir. államsorsjáték tiszta jövedelméből a nagyváradi kir. kath. jogakadémia „Mensa Academica“-ja $\frac{1}{60}$. részben, azaz Tizenkettőezeröttszáz (12500) koronában részesült; amint arról dr Teleszky János m. kir. pénzügyminiszter úr 1912. évi április hó 30-án 40.895. szám alatt kelt rendeletében dr. köröstarjáni Hóványi Gyula dékánt értesítette. A tanári kar hódolatteljes kérelmére Ő császári és apostoli királyi Felsege a nagym. vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak 4755. szám alatt 1913. évi február hó 7-én kelt rendelete értelmében legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy az alapítvány örök időre „*Ferencz József alapítvány*“-nak neveztesse el.

2. §.

A nagyvárad kir. kath. jogakadémia „Mensa Academica“-ja javára létesített alapítvány címe örök időre „Ferencz József alapítvány.“

3. §.

Az alapítvány célja, egyezőleg a „Mensa Academica“ egyesületével az, hogy egyfelől a nagyvárad kir. kath. jogakadémiát hallgató jó magaviseletű és előmeneteli szegényebb joghallgatókat étkezési segélyben részesítse, másfelől az elszórtan étkező joghallgatókat közös asztalnál jó és olcsó étkezés útján kollegiális egyenlőségben és tisztességben egyesítse.

4. §.

A 12500 korona alapítványi tőke 1912. évi július hó 1-én 14000 korona névértékű 4⁰/₀-os, 22304. számú, 1912. évi július hó 9-én kötményezett, magyar korona járadékká lett átváltoztatva; 87.60 K árfolyamon, 1912. évi június hó 1-től kezdődő, félévi (280 K) kamatfizetéssel. Ezen 14000 korona névértékű, kötményezett, 4⁰/₀-os magyar korona járadékot alúlirott dékán kezeihez vette és míg dékáni tisztét betölti, vagyoni felelősség mellett kész kezelni. Hasonló vagyoni felelősség terheli a kar mindenkori dékánját.

5. §.

Az alapítvány kamataiból mensa segélyben részesülnek a nagyvárad kir. kath. jogakadémiát hallgató jó magaviseletű és előmeneteli, szegényebb joghallgatók egy-egy tanfélévre; és pedig október hó 1-étől december hó 20-ig és február hó 1-étől május hó 31-ig; amenynyiben a kedvezményre érdemeseknek bizonyulnak és a segélyt évközben a tanári felügyelő bizottság a „Mensa Academica“ szabályzat 25 §-a értelmében súlyosabb természetű rakoncátlankodás miatt tőlük meg nem vonta.

6. §.

A mensa segélyért a dékánhoz kell bélyegtelen kérvényben folyamodni, mellékelve a folyamodó indexét, szegénységi, illetőleg vagyontalansági bizonyítványt. Főlemlítendő a folyamodványban az ha másféle segélyben vagy ösztöndíjban részesül a folyamodó.

A mensa segélyt a jogakadémia tanári kara adományozza. Elutasító végzése ellen nincs helye fellebbezésnek.

7. §.

Az alapítványt a jogakadémia mindenkori dékánja kezeli. Vagyonilag a dékán felelős.

8. §.

A dékán az alapítvány évi jövedelme mikénti felhasználásáról, vagy ötszázhatvan (560) koronáról minden polgári év végén a nagym. vallás- és közoktatásügyi minisztérium kebelbeli számvevőségéhez kellően okmányolt számadási ki-
vonatot tartozik felterjeszteni.

9. §.

Az alapítványt peres és perenkívüli jogügyekben a nagyváradi kir. kath. jogakadémia mindenkori dékánja képviseli.

10. §.

A „Mensa Academica“ feloszlatása esetén az alapítvány a vallás- és közoktatásügyi minisztérium jóváhagyása mellett a jogakadémiai dékán és a tanári kar által meghatározandó, az alapító levél 3. §-ban megjelölt céllal nem ellenkező célra fordítandó.

11. §.

Az alapító levélben a dékánra ruházott jogokat gyakorolni és kötelességeket teljesíteni kész az alúlirott dékán, valamint az akadémia mindenkori dékánja.

12. §.

A jelen alapító levél 3 példányban állítottatott ki, melynek egy példányát a jogakadémiai dékáni hivatal őrzi, egy a nagym. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz, egy pedig a m. kir. belügyminiszter úrhoz terjesztetett föl.

Nagy-Váradon, 1913 február hó 28-án.

Kiss Géza s. k.

Sigmond Andor s k.
tanuk.

Dr. köröstarjáni Hoványi Gyula,
Dékán.

P. H.

49547. szám.

Jóváhagyom

Budapest, 1913. április hó 27.

A miniszter rendeletéből:

Kálóczy Zoltán s. k.
miniszteri tanácsos.

Alaptőke:

1912. június 30-án 18943 K 36 f

Azóta emelkedés:

A pénztári készletből tőkésített	14 K — f
A 12.254 kor.-ért 87'60 árfolyamon vásárolt 14.000 kor. névértékű m. kor. jár. által elért alaptőke emelkedés	1736 K — f
Az 5220 kor.-ért 87 kor árfolyamon vásárolt 6000 kor. névértékű m. kor. jár. által elért alaptőke emelkedés	780 K — f
Az 5040 kor.-ért 84 kor. árfolyamon vásá- rolt 6000 kor. névértékű m. kor. jár. által elért alaptőke emelkedés	960 K — f
Az 1912—13. tanév első felében a joghalga- tók beirási díjából	180 K — f
Az 1912. évi június hó 30-án kimutatott for- gótőke alaptőkévé való átváltoztatása által	2711 K 83 f
A folyó jövedelemből való alaptőkésítés által	1680 K 31 f
Az 1912—13. tanév II. félévi beiratásdíjak	166 K — f
A folyó jövedelemből v. alaptőkésítés	305 K — f
A folyó jövedelemből v. alaptőkésítés	1235 K 25 f
Az 1235 kor. 25 fill.-ért 82'35 árfolyamon vásárolt 1500 kor. névértékű m. kor. jár. által elért emelk.	264 K 75 f

1913. június 12-én alaptőke 28976 K 50 f

Bevétel:

Takpi betétek kamatjövödelme	380 K 55 f
Kor. jár kötmények szelvénykamatai	940 K — f
Segítő Egyesület kamatjöv.-nek 75 0/0-a	1102 K 31 f
Mensa tagdíj	13 K — f
Joghallgatók beírásdíja (mensa járulék)	346 K — f
A V. és K. Minister úr segélye 1912—13. tan.	1000 K — f
Nagy-Várad város adománya 1912-ről	200 K — f
Nagy-Várad város adománya 1913-ra	1000 K — f
Biharvármegye adománya 1912-ről	200 K — f
Biharvármegye adománya 1913-ra	500 K — f
Gróf Széchényi Miklós adománya 1913-ra	200 K — f
A I. szt. káptalan adománya 1913-ra	200 K — f
Dr. Radu Demeter adománya 1913-ra	50 K — f
A tanári kar adománya 1912—13-ra.	240 K — f
Medvigy Mihály adománya	16 K — f
Kelemen Kálmán adománya	22 K 50 f
Racsek Ferenc adománya	10 K — f
A nvi. takptár adománya 1913-ra	100 K — f

Egyesült Biharmegyei és Központi tkp. adománya 1913-ra	50 K — f
Gazdasági és Iparbank adománya 1913-ra	25 K — f
Polgári takp. adománya 1913-ra	25 K — f
Bihareana adománya 1913-ra	40 K — f
Nvi Agrár Takarékpénztár adománya 1913-ra	20 K — f
Majális jövedelme	255 K — f
Összesen:	6935 K 36 f

Kiadás:

„Mensa Academica“ étkezési díjjaira	2557 K 23 f
Kor. Járadékok kamataira és költségeire	133 K 46 f
Alaptőke növelésére	3580 K 56 f
¹ Forgó tőke (pénzmaradvány takpi betétben)	650 K 39 f
Forgó tőke (pénzmaradvány készpénzben)	13 K 67 f
Összesen:	6935 K 36 f

4. Jogászokrágyak alapja.

Alaptőke:

1912. július 1.	630 K 82 f
-------------------------	------------

BCU Növekedés: University Library Cluj

A 605 kor. 75 fillérért vásárolt 700 kor. n.	
é. m. kor. jár. által elért növekedés	94 K 43 f
A folyó jövedelemből alaptőkésítettett	49 K 67 f
Összesen:	774 K 92 f

¹ Az 1912 - 13. é. év végével kimutatott 2711 kor. 83 fill. forgó tőke szintén egész összegében az alaptőke növelésére fordított (l. az alaptőkekimutatást.)

VII. A tanárok és az általok előadott tantárgyak átnézete.

A tanárok neve	Tanító-hivatali minőség	Tanszakma	Élőad. nyelv		Heti órák száma		Észrevétel	
			I.	II.	I.	II.	Tanár	Előadó
Dr. Hoványi Gyula	dékan, ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Jogbölcselet, M. anyagi büntetőjog, M. büntető perjog, Egyházjog, Nemzetközi jog	18	13			Tanár 29 év óta	—
Dr. Ágoston Péter	képesített egyetemi magántanár, okleveles bíró, ny. r. tanár	Magy. magánj Bányajog, Osztrák magánjog.	11	9			Tanár 12 év óta	—
Dr. Mártonfy Marcell	képesített egyetemi magántanár, h. ügyvéd, ny. r. tanár	Törvénykezési eljárás, Kereskedelmi és váltójog.	11	9			Tanár 9 év óta	—
Dr. Kiss Géza	prodékan, ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár	Római jog	11	9			Tanár 7 1/2 év óta	—
Dr. Sigmund Andor	ny. r. tanár, képesített egyetemi magántanár, könyvtárőr	M közigazg. jog. Statisztika, Közgazdaságt., Pénzügytan, M. pénzügyi jog,	15	18			Tanár 7 év óta	—
Dr. Bochkor Mihály	ny. r. tanár, h. ügyvéd, képesített egyetemi magántanár	Szabadságon van.	—	—			Tanár 3 év óta	—
Dr. Károly Irén	képesített egyetemi magántanár, ny. r. tanár	Bölcsészlet.	4	10			Tanár 1 1/2 év óta	22 1/2 é. óta

A tanárok neve	Tanító-hivatali minőség	Tanszakma	Élőad. nyelv		Heti órák száma		Észrevétel	
			I	II.	I	II.	Tanár	Előadó
Dr. Horváth Jenő	képesített egyetemi magántanár, ny r. tanár	Az újkor egyetemes történelme.			7	10	Tanár 1 1/2 év óta	1 1/2 év óta
Dr. Szandtzer Pál	államtudor ny. rk. tanár	Encyclopaedia, Közjog, Politika Jegtörténet.			16	17	Tanár 1 1/2 év óta	—
Dr. Némethy Gyula	theologiai tanár, akadémiai előadó	Művelődéstörténet.			—	4	—	14 év óta
Dr. Popovics Miklós	tiszti orvos, akad. előadó	Közegészségtan.			—	2	—	1 1/2 év óta
Dr. Verzár István	orvos, Röntgen laboratórium vezetője, akad. előadó	Törvényszéki orvostan			2	—	—	1 1/2 év óta
Vitán Árpád	számtanácsos, akad. előadó	Államszámviteltan.			—	2	—	1 1/2 év óta
Dr. Kenéz Kálmán	Biharmegyei közkórháza elmeosztályának főorvosa. akad. előadó	Törvényszéki lélektan és elmekörtan.			—	2	—	1 1/2 év óta

Akadémiai hallgatók.

1. Beiktatott nyilvános hallgatók.

N É V	Tan- félév		N É V	Tan- félév
I. Évesek:			Pap Ábrahám	— 2
a) Ny. r. hallgatók:			Pásztor Jenő	1 2
			Petry Gyula	1 2
	1 2	40	Popescu Aurél Kornél	— 2
Bakó Zoltán	— 2		Puscasiu P. Kornél	1 —
Bally József	— 2		Répássy Árpád	1 2
Banc Ágoston	1 2		Réti Sándor	1 2
*Barza Ferenc	1 2		Révész József	1 —
5 Bavankievic László	1 2		45 Rónay Endre	1 2
Biczey Dezső	1 2		Sárffy Gyula	1 2
Bújdos Aladár	1 2		Schiff Odön	— 2
*Buzássy István k.	— —		*Schweiger László	1 2
Csapó L. Miklós	1 2		Szabó Sámuel	1 2
10 Csery Alajos	1 2		50 Szüts Sándor	1 2
*Csoór Lajos	1 2		Tapfer Sándor	1 2
Eszenyi Sándor	1 2		Veress József	1 2
Farkas László	1 2		Vojticsek György	— 2
*Fábry István	1 —		Zádor Elek	1 —
15 Fekete Ferenc	1 2		b) ny. rk. hallgatók:	
Feldmann Hugó	1 2		55 Blum Endre	1 —
*Fenyő István	1 2		Blum Izsák	1 —
*Gálbory László	1 2		Breider Lajos	1 —
Gorove Jenő	1 2		Csathó Sándor	1 2
20 Gozmány F. Kálmán	1 2		Feldmann Jenő	1 —
Hegedüs (Herskovits) Árm.	— 2		60 Flegmann Rezső	1 —
Jágits Pál Ottó	1 —		Friedländer Ernő	1 —
Jánosi Kornél	1 2		Gara Ernő	1 —
Kalapos Barna	1 —		Gál József	1 —
25 Kiss Kornél	1 2		Herskovits Herman	1 —
Kohlmann Károly	1 2		65 Huszár István	1 —
Könczey Sándor	1 —		Jovitia János	— 2
Köváry Ármin	1 2		Kahán Sándor	— —
Kurczmann Illés	1 2		Moldvay Lajos	1 2
30 László László	— 2		Pollatsek Sándor	1 —
Leipnik Béla	1 —		70 Reich Gerő	1 —
Magyar Zoltán	— 2		Révész Jenő	1 —
Megyeri István	— 2		Vadász Gyula	1 —
Molnár Antal	1 2		Zsdánszky Kálmán	— 2
35 Nagy Lajos	1 2			
*Nizsalovszky Endre	1 2			

N É V		Tan- félév	N É V		Tan- félév
II. Évesek :					
	Alpár Grósz Ferenc	— 2		*Sebesy Miklós	1 2
	*Balázsovich Rezső	1 2	45	Stépan Ferenc	1 2
	Barna Artur	1 2		Süveges Ferenc	1 2
	Bartha Károly	1 —		Szentlélek M. Kálmán	1 2
5	Bartsch Artur	1 —		Uferbach Ervin	1 2
	*Beján János	1 2		*Urdea János	1 2
	Bodnár Ödön	1 2	50	Vacarescu Sándor	1 2
	Bodó Elek	1 2		*Vasadi Sándor	1 2
	Borbély Lajos	1 2		Váry Lajos	1 2
10	Buhl Ernő	1 2		Venter István	1 2
	Capra Romulusz	1 2		Vitán Zoltán	1 2
	Fazekas Árpád	1 2		Weiszberger Sánd.	1 2
	*Fábry István	— 2		Weiterschütz János	1 —
	*Fluck András	1 —	III. Évesek :		
15	Fodor István	1 2		Alpár Grósz Ferenc	— 2
	*Fráter Pál	1 2		Balogh László	1 2
	Fülöp Miklós	1 2		Bartha Gyula	1 —
	Gyöngyi Jenő	1 2	5	Bartha Károly	— 2
	Hegyessy Gergely	— 2		Bartsch Arthur	— 2
20	Hidi János	1 2		Bary Zoltán	— 2
	*Horváth József	1 2		Bárdos József	1 2
	*Jancsó Sándor	1 2		Benyovszky István	1 2
	Jurescu Péter	— 2	10	Binder János	— 2
	Kajdi Lajos	1 2		Bokor Miklós	1 2
25	Keszthelyi Zoltán	1 2		Borbély Miklós	1 —
	Kovács József	1 —		*Daminescu Oktáv	1 2
	László László	1 —		Doszpoly Dezső	1 2
	Leitner Károly	— 2		Fehérváry Géza	— 2
	Lindenfeld Lajos	1 2	15	Feld Albert	1 2
30	*Markovits Zoltán	1 2		*Fluck András	— 2
	Márkus Valér	1 2		Gera Sándor	1 2
	Mikó Bertalan	— 2		Hary József	1 2
	Molnár Elek	1 2		Hegyessy Gergely	1 —
	Nagy Sándor	— 2	20	Hertl Richard k.	— —
35	Nagy Zoltán	1 2		Hollóssy István	1 2
	Orbán Kálmán	1 2		Jeney Zoltán	1 2
	Pop János	1 2		Jurescu Péter	1 —
	Puscasiu P. Kornél	— 2	25	Klein Miklós	1 2
	Rózsa Kálmán	1 2		Korniczky Lajos	1 2
40	*Schwartz Béla	1 2		Kovács József	— 2
	Schwartz Tivadar	1 2		Kurovszky László	1 2
				Leitner Károly	1 —

N É V	Tan- félév	N É V	Tan- félév
Lenkei Árpád	— 2	10 Fiteró György	1 2
30 Mados Mihály	1 2	*Fráter Kálmán	1 2
Molnár Gyula	— 2	Géher Géza v.	1 —
*Molnár Lajos	1 2	Géher Pál	1 —
Nadányi Zoltán	1 2	Grünstein Sámuel v.	1 —
Orbán Mihály	— 2	15 Hollóssy Ernő v.	1 —
35 *Papp Jenő	1 2	Horváth Sándor v.	1 —
Petrányi Ferenc	— 2	Hödl Aladár	1 2
Pop János	— 2	Kenéz Jenő v.	1 —
Rokszin Miklós	— 2	Kolb Lajos	1 2
Rosenberger Jenő	1 2	20 Kovách Lajos	1 —
40 Rosenfeld Emil	— 2	Kripka Géza	1 2
Sándor János	1 2	Lele István v.	1 —
*Szabó Károly	1 2	*Lenkei Árpád	1 —
Tamásfalvy Thury L.	1 2	Molnár Gyula	1 —
Tóth A. Géza	1 2	25 Orbán Mihály	1 —
45 Vértes István	1 2	*Pajor Kálmán v.	1 —
Wallner Jenő	1 2	Patóh Sándor	1 2
Weiterschütz János	— 2	Petrányi Ferenc	1 —
Rosenthal Károly	— 2	Pop János	1 —
IV. Évesek:		30 Révész József v.	1 —
Aberle Pál v.	1 —	Rokszin Miklós	1 —
Anca Juszt. Leontin	1 2	Rosenthal József v.	1 —
*Balázsy Ernő	1 2	Scharf Miksa	1 2
Bige Gyula v.	1 —	Sima Kornél	1 —
5 Bónyi Bertalan v.	1 —	35 *Számborovszky R.	1 2
*Bóhm Ferenc v.	1 —	Tóth Kálmán	1 2
*Costa György	1 —	Tóth Lajos	1 2
Ehrlich Imre	1 2	Vasca Tivadar v.	1 —
Fehérváry Géza	1 —	Váry F. János	1 —
		40 Véssey Kálmán	1 2
		Összesen: 216.	

Jegyek magyarázata:

A *-gal jelöltek ösztöndíjasok.

A k-val jelöltek egyévi önkéntesek.

Akiknek neve mellett vonás van, azok elmaradtak.

v. 7. félév alapján végbizonyítványt kapott joghallgatók,

2. Az államszámviteltanra beiratkoztak:

Farkas Ferenc, kataszteri szakdíjnok.
Gréger Rezső, biztosítási hivatalnok.
Losonczy Gábor, városi szakdíjnok.
Strasser Emil, városi szakdíjnok.
Szombathelyi Sándorné.
Vértes Bernát, városi számtiszt.

A nyilvános hallgatók között volt: Abaujtona-
megyei 1, Alsóausztriai 3, Aradmegyei 11, Bácsmegyei
1, Beregmegyei 3, Békésmegyei 3, Biharmegyei 114, Borsod-
megyei 2, Brassómegyei 1, Csanádmegyei 1, Csongrádmegyei
5, Fehérmegyei 3, Hajdumegyei 4, Háromszékmegyei 4,
Hunyadmegyei 2, Jász-Nagy-Kun-Szolnokmegyei 6, Kolozs-
megyei 2, Krassószörénymegyei 4, Máramarosmegyei 1,
Nógrádmegyei 1, Nagyküküllőmegyei 3, Pest-Pilis-Solt-Kis-
kunmegyei 11, Szabolcsmegyei 2, Szatmármegyei 10, Szilágy-
megyei 4, Szolnokdobokamegyei 2, Temesmegyei 3, Tolna-
megyei 1, Trencsénmegyei 2, Ugocsamegyei 1, Ungmegyei 1,
Varasdmegyei 1, Veszprémmegyei 1, Zemplénmegyei 1. Ösz-
szesen 216.

IX. A tandíj alól egészen s félig felmentettek kimutatása.

É v f o l y a m		Egészen	Félig	Kor.	Fill.
Az I. félévben	Az I. évfolyamban	5	4	290	-
	A II. évfolyamban	3	4	222	—
	A III. évfolyamban	—	7	158	—
	A IV. évfolyamban.	—	4	82	—
	Összesen:	8	19	752	—
A II. félévben	Az I. évfolyamban	7	1	304	—
	A II. évfolyamban	3	1	146	—
	A III. évfolyamban	—	1	21	—
	A IV. évfolyamban	—	3	55	—
	Összesen:	10	6	526	—

Az egész évben tehát 43 joghallgatónak 1278 korona tandíj engedtetett el.

Tananyag.

I. Kötelező tantárgyak.

E l s ő f é l é v	Első évfolyam	Bevez. a jog- és államtudományokba, 2 óra Római jog, 8 óra Magyar alkotmány és jogtört., különös tekintettel a nyugateurópai jogfejlődésre, 5 óra
	Második évfolyam	Jogbölcsezet, 6 óra Közgazdaságtan, 5 óra Magyar magánjog, 5 óra
	Harmadik évfolyam Jogtudom. tanfolyam	Magyar anyagi büntetőjog, 5 óra Magyar polgári törvénykezési jog, 5 óra Magyar kereskedelmi és váltójog, 6 óra. Osztrák magánjog, 6 óra
	Negyedik évfolyam Államtud. tanfolyam	Politika, 5 óra Magyar közigazgatási jog, 4 óra Egyházi jog, 7 óra Magyar pénzügyi jog, 4 óra
M á s o d i k f é l é v	Első évfolyam	Római jog, 8 óra Magyar alkotmány és jogtört., különös tekintettel a nyugateurópai jogfejlődésre, 7 óra
	Második évfolyam	Magyar magánjog, 5 óra Magyar közjog, 6 óra Pénzügytan, 4 óra Nemzetközi jog, 3 óra
	Harmadik évfolyam Jogtudom. tanfolyam.	Magyar anyagi büntetőjog, 5 óra Magyar büntető perjog, 5 óra Magyar polgári törvénykezési jog, 5 óra A magyar állam statisztikája, 4 óra
	Negyedik évfolyam. Államtud. tanfolyam.	Kollégiumok és speciálkollégiumok

II. Kollégiumok.

Az első félévben 5 tanár hirdetett hetenkint 14 órában 5 kollégiumot, melyekre 199 joghallgató iratkozott be, a második félévben pedig 11 tanár, hetenkint 38 órában 15 kollégiumot, melyeket 284 joghallgató látogatott.

Ez egyes kollégiumokat a következő táblázat tünteti ki:

A tanár neve	Az előadás tárgya * Publiciumok.	Heti óraszám	Hallgatók száma
Az I. félévben.			
Kiss	Római jogi praktikum	2	59
Szandner	Repetitorium a politikából	2	18
Károly	Bölcséleti ethika	4	60
Horváth	Diplomáciai történet 1815. óta	4	46
Verzár	Törvényszéki orvostan	2	16
A II. félévben.			
Kiss	*Római jogi praktikum	1	69
Ágoston	Magyar hányajog	2	18
"	Magyar örökjog	2	19
Mártonfy	Kereskedelmi jog. (Folytatás)	2	21
"	Magyar csődjog	2	10
Sigmond	Közigazgatási jog	4	18
"	Közigazgatási jogi repetitorium	1	14
Szandner	Közjogi repetitorium	2	17
Károly	A bölcsészet története	4	5
"	Psychologia	4	4
Horváth	Anemzetpolitikai alakulások 1815. óta	4	5
Némethy	Művelődéstörténet	4	39
Popovics	Közegészségtan	2	13
Kenéz	Törvényszéki lélektan és elmekórtan	2	12
Vitán	Államszámvitaltan	2	20

III. Speciálkollégiumok.

Az első félévben 4 tanár hirdetett hetenkint 8 órában 5 speciálkollégiumot, melyekre 162 joghallgató iratkozott be, a második félévben pedig 4 tanár hetenkint 15 órában 8 speciálkollégiumot, melyeket 178 joghallgató látogatott.

Ez egyes speciálkollégiumokat a következő táblázat tünteti fel:

A tanár neve	Az előadás tárgya *Publiciumok	Heti óra szám	Hallgatók száma
Az I. félévben			
Kiss Sigmond	* A római jog forrásainak története	1	63
	Közhivatalnoki jog	2	7
Szandtner	*A tudományos munkálgodás rendszerana	1	74
"	Az 1723. évi I—III. és az 1868. évi XXX. t.-cikkek olvasása és interpretációja	1	8
Horváth	Anglia története 1660. óta	3	10
A II. félévben			
Sigmond	Illetékek és díjak	2	11
"	Egyenes adók	2	13
"	Közhivatalnoki jog	1	13
Szandtner	*A tudományos munkálgodás rendszerana	1	72 20
"	Az államkapcsolatokról	1	
"	Ethikai determinizmus	2	22
Horváth	Keleti kérdés 1660. óta.	4	10
"	Az európai statusquo	2	17

XI. Ösztöndíjasok.

Ösztöndíjat a következő joghallgatók élveztek:

Első évesek:

Barza Ferenc, Jedlicska—Kondé—Szenczy-félét	50 K	f
Buzássy István Alapy-félét	420 K	— f
Csoór Lajos Brüll-félét	172 K	— f
Csoór Lajos, Jedlicska - Kondé—Szenczy-félét	50 K	— f
Fenyő István, Brüll-félét	172 K	— f
Gálbory László, Fogarassy-félét	33 K	60 f
Nizsalovszky Endre, Brüll-félét	202 K	85
Schweiger László, Brüll-félét	190 K	— f

Másod évesek:

Balázsovich Rezső, Alapy-félét	420 K	— f
Beján János, Gozsdú-félét	500 K	— f
Fábry István, Belánszky-félét	315 K	— f
Fluck András, Alapy-félét	300 K	— f
Fráter Pál, Jövedéki birság-alap-félét	400 K	— f
Horváth József, Gozsdú-félét	400 K	— f
Jancsó Sándor, Alapy-félét	420 K	— f
Markovits Zoltán, Brüll-félét.	202 K	85 f
Schvartz Béla, Brüll-félét. <small>University Library Cluj</small>	190 K	— f
Sebesy Miklós, Felsőfehérvármegyei nemesi árva alapból	800 K	— f
Urdea János, Gozsdú-félét	400 K	— f
Vasadi Sándor, Gozsdú-félét	400 K	— f

Harmad évesek:

Daminescu Oktáv, Gozsdú-félét	400 K	— f
Fluck András francia szünidei tanfolyamra a nm. V. K. Miniszter úr 94,202. sz. rendeletével	500 K	— f
Molnár Lajos, Jedlicska—Kondé—Szenczy-félét	50 K	— f
Papp Jenő, Mária Therezia-félét	300 K	— f
Szabó Károly, Jövedéki birság-alap-félét	400 K	— f

Negyed évesek:

Balázs Ernő, Winterhalter-félét	90 K	— f
Balázs Ernő, Jedlicska—Kondé—Szenczy-félét	50 K	— f
*Böhm Ferenc, Alapy-félét	210 K	— f
*Costa György, Gozsdú-félét	250 K	— f
Fráter Kálmán, Jövedéki birság-alap-félét	400 K	— f
Lenkey Árpán, Jedlicska - Kondé—Szenczy-félét	50 K	— f
*Pajor Kálmán, Alapy félét	210 K	— f
Számborovszky Rezső, Alapy-félét	420 K	— f

Összesen: . . . 9368 K 30 f

* Csak az első félévben.

A nagyváradi kir. kath. jogakadémia *alapítványainak*
állaga az 1912 - 1913. tanév végén a következő:

1. Betegsegélyző-alap	5340 K 31 f
2. Jedlicska-Kondé-Szenczy-alap	6106 K 52 f
3. Fogarassy-alap	435 K — f
4. Olteanu-alap	1296 K 28 f
5. Winterhälter-alap	2000 K — f
6. Jogászkórágys alapja	774 K 92 f
Összesen:	<u>15953 K 03</u>

XII. Vizsgálatok.

A joghallgatók előmenetelének figyelemmel kísérése szempontjából sűrűen tartattak colloquiumok nemcsak a kötelező, hanem egynémely speciálkollégiumból is.

A jelen 1912–13. tanév folyama alatt letett alap- és államvizsgálatok eredménye pedig a következő:

1912. évi szeptember 1-től 1913. június végéig.*

Letette az	Nyilvános rendes joghallgató	Miniszteri engedély folytán	Képesített			Felfüggesztett	Összesen
			Kitüntetéssel	Egyhangulag vagy szótöbbséggel	Nem		
Első alapvizsgálatot	60	1	10	36	—	15	61
Második alapvizsg.	47	6	7	39	2	5	53
Harmadik alapvizsg	22	—	6	13	3	—	22
Államtud államvizsg.	9	5	—	14	—	—	14
Jogtud. államvizsg.	1	6	—	7	—	—	7
Főösszeg	139	18	23	109	5	20	157
%	88.53	11.47	14.65	69.04	3.13	12.79	100

* Ezen táblás kimutatás az egész tanév alatt letett összes alap- és államvizsgálatok eredményét tünteti föl, melyben a múlt évekről elmaradt pót- és javítóvizsgálatok is befigyeltetnek, ellenben a 66-ik lapon levő táblázatban csak az idej joghallgatók vizsgálatai vannak feltüntetve.

A jogtanulók szorgalmának fokozása szempontjából a nm. vallás- és közoktatásügyi magy. kir. miniszter úr 1902. március 19-én 14705. szám alatt kelt szabályrendeletével elrendelni méltóztatott, hogy azon tanulók nevei, kik az alaps illetőleg államvizsgálatokat kitüntetéssel teszik le, a VKOM Hivatalos Közlönyének a tanévet követő szeptember hó 1-én megjelenő számában évenként külön rovatban közzététessenek. E végből felhívta az igazgatókat, hogy a vezetésük alatt álló főiskolán kitüntetéssel vizsgázott tanulók névjegyzékét minden évben a tanévet követő augusztus hó 1-ig közvetlenül a Hivatalos Közlöny szerkesztőségéhez címezve küldjék be.

Ezen intézkedésével a miniszter úr ő nagyméltósága alkalmat kíván nyújtani arra, hogy egyrészt a valóban tehetséges és szorgalmas tanulók munkájoknak jól megérdemelt jutalmát elnyerjék, az életben biztos és képességeiknek megfelelő megélhetési módhoz és munkakörhöz jussanak s hogy másrészt azok, kik a főiskolából távozó ifjak jövő működési körének kijelölésére hivatvák, évről-évre megtudják azok neveit, akiket az alaposabb képzettséget igénylő helyekre elsősorban állíthatnak.

Az 1912—13. tanévben kitüntetéssel képesítették;

az I. alapvizsgálaton: *Barza Ferenc, Csoór Lajos, Fenyő István, Jánosi Kornél, Kohlmann Károly, Nizsalovszky Endre, ifj. Petry Gyula, Réthy Sándor, Sárffy Gyula, Schweiger László*;

a II. alapvizsgálaton: *Borbély Lajos, Fluck András, Jancsó Sándor, Kovács József, Markovics Zoltán, Nagy Zoltán és Schwarz Tivadar*;

a III. alapvizsgálaton: *Bary Zoltán, Daminescu Oktáv, Doszpoly Dezső, Feld Albert, Kurovszky László és Pop János.*

A kitüntetéssel vizsgázott fentebbi joghallgatók nevei a helybeli napilapokban is közzöttek.

Végbizonyítványt kapott az I. félév folyamán 10, a II. félév folyamán 17 joghallgató. Távozási bizonyítványt kért az I. félévben 16, a II. félévben 5 joghallgató. Hadi szolgálatban állott 2 joghallgató.

A statisztikai kimutatásból kitűnik, hogy az akadémia hallgatói között volt:

A z I. f é l é v b e n :

<i>anyanyelv szerint:</i>	magyar	153	vagyis	86·44	%
	román	24	"	13·56	"
		<hr/>		<hr/>	
		177	"	100·—	"
<i>vallás szerint:</i>	róm. kath.	55	vagyis	31·07	"
	gör. kath.	16	"	9·02	"
	gör. keleti	15	"	8·48	"
	református	40	"	22·60	"
	ág. ev. hitv.	4	"	2·26	"
	unitárius	1	"	0·57	"
	izraelita	46	"	26·—	"
		<hr/>		<hr/>	
		177	"	100·—	"

A II. f é l é v b e n :

<i>anyanyelv szerint:</i>	magyar	127	vagyis	83·55	"
	román	25	"	16·45	"
		<hr/>		<hr/>	
		152	"	100·—	"
<i>vallás szerint:</i>	róm. kath.	50	vagyis	32·89	"
	gör. kath.	15	"	9·87	"
	gör. keleti	13	"	8·56	"
	református	40	"	26·22	"
	ág. ev. hitv.	5	"	3·27	"
	unitárius	1	"	—·67	"
	izraelita	28	"	18·42	"
		<hr/>		<hr/>	
		152	"	100·—	"

származás szerint: a joghallgatók 33 megyéből származtak.

K i m u t a t á s a

**a második félévi joghallgatóknak atyjok vagy gyámjok
polgári állása szerint :**

Atyja vagy gyám- jának polgári állása ; neveze- tesen :	Földmives	Közép- és nagybirt.	Kisiparos és keresk.	Nagyiparos és keresk.	Tanár, tanító, lelkész	Egyéb okleveles	Egyéb értelmiségű	tisztviselő			Hadi	Szolga	Önálló	Összesen	
	Állami	Hatósági	Közszégi	Magán											
	6	9	13	1	22	8	26	35	9	4	7	1	2	9	152

BCU Cluj / Central University Library Cluj

XIV. Az akadémiai könyvtár

A könyvtár az 1912—13. tanév folyamán rendezés alatt állván, a használat alól ki volt vonva.

A könyvtár állása 1911.

január hó 1-én volt	15158 köt.	78184 kor.	15 fill.
1912. évi gyarapodás vétel	99	1195	76
ajándék útján	223	398	30

s így állása 1912. december

hó végén	15480 köt.	79778 kor.	21 fill. értékben.
--------------------	------------	------------	-----------------------

Levéltári szemle.

A kar a lefolyt évben összesen 10 rendes és 6 rendkívüli értekezletet tartott.

Az iktatókönyv szerint beérkezett 1912. évi július 1-től 1913. évi június 30-ig 705 ügydarab.

Az érdekesebb levéltári ügydarabok a következők:

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
1912—13		
1	jul. 1.	A dékán a kezelése alatt álló 5 rendbeli alapról készített 1911—12-ik évi számadást felülbírálás végett a VKOM. számvevőségéhez átküldi.
4	jul. 4.	Néhai Winkler Lajos ny. polgári iskolai igazgató és hírlapíró gyászlapjára részvétirat.
9	jul. 6.	A Nagyváradi Ügyvédi Kamara megköszöni a Dr. Berkovits Ferencz elhunytá alkalmából kifejezett részvétünket.
21	jul. 11.	A XV. nemzetközi higienikus és demografikus congressus Washingtonból nyomtatványát megküldi.
28	jul. 14.	Dr. Bozóky Géza pozsonyi ny. r. jogtanár úr 14 koronát küld a Segítő Egyesületnek.
32	86579. jul. 11.	VKOM. megerősíti az 1912 - 13-iki tanév folyamán működő alap- és államvizsgálati bizottságokat; a kültagok kinevezési okiratainak hatályát pedig az 1912. és 1913. tanévre kiterjeszti.
33	86583. jul. 11.	VKOM. az 1912—13. tanév I. felében tartandó előadások tanrendtervezetét jóváhagyja.
35	52711. jul. 11.	VKOM. a Mensa Academica és a dékáni hivatal helyiségeinek megfelelő elhelyezése céljából javasolt átalakítási munkálatoknak a bemutatott terv és költségvetés sze-

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
		rint leendő foganatosításához, ugy- szintén az említett helyiségekbe a villamos világítás bevezetéséhez hozzájárul.
38	jul. 17.	A városi mérnöki hivatal értesít, hogy 64 kor. vízdíjunk 1911. évtől 116 koronára emeltetett.
41	86578. jul. 11.	VKOM. Dr. Kiss Géza ny. r. jogta- nár úrnak az első ötödéves kor- pótléket kiutalja.
44	jul. 22.	A Pázmány-intézet kormányzója meg- köszöni küldött Almanachunkat.
45	126466. jul. 11.	VKOM. Dr. Hoványi Gyula dékán részc az ötödik, évi 600 koro- nás, ötödéves korpótléket 1913. évi augusztus 1-től engedélyezi.
49	93750. jul. 15.	VKOM. Dr. Kiss Géza ny. r. jogta- nár úrnak 1912. augusztus 1-től
50	88651. jul. 18.	1400K személyi pótléket utal ki. VKOM. a javítási munkálatokra (la- katos, üveges, kályhás) 179 koro- nát engedélyez.
52	88563. jul. 17.	<i>VKOM. szabályrendelete az egy éves önkéntesi szolgálatot teljesítő jog- akadémiai hallgatók részére bizto- sított kedvezményekről.</i>
54	jul. 23.	Az osztrák kultuszminiszter köszönő levele az Almanach megküldéseért.
58	71750. jul. 30.	VKOM. Dr. Köröstarjáni Hoványi Gyula volt dékánt az 1912—13. tanévre megerősíti.
71	2765. aug. 16.	Nm. Gróf Széchényi Miklós v. b. t. t. megyés püspök úr meghívója I. Ferencz József Ő cs. és ap. kir. Felsege legmagasabb születésnap- ján és Szent István királyunk nap- ján a székesegyházban tartandó istentiszteletre.
80	99041. aug. 1.	VKOM. Dr. Bochkor Mihály ny. rk. jogtanárnak 2000 korona külföldi útazási ösztöndíjat engedélyezett az 1912—13. tanévre.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
83	4143. eln. 1911.	VKOM. <i>körrendelete</i> a Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság menetrendje tárgyában.
98	106079. aug. 25.	VKOM. az 1911. évben Budapesten tartott VI. országos elmeorvosi értekezlet „Munkálatai“-ból egy példányt küld.
101	83629 – 18. szept. 1.	M. kir. hovádelmi miniszter <i>körrendelete</i> a folyó évi szept. 1-től okt. 5-ig terjedő időszak alatt sorozás alá kerülő főiskolai hallgatóknak a m. kir. VKOM. fennhatósága alá tartozó főiskolákba való utólagos beiratkozása ügyében.
102	szept. 3.	Dr. Dezső Gyula megküldi „A községek feladatai a közutak körül„ című munkáját.
107	108035. szept. 4.	VKOM. rendelete a f. évi július hó 27-én 88563. sz. a. kelt szabályrendelet javítása tárgyában.
110	111401. aug. 31.	VKOM. leküldi dr. Bochkor Mihály ny. rk tanár úrnak az egyházi jogi és jogtörténeti tanszék nyilvános rendes tanárává a VII. fizetési osztályba történt kinevezéséről szóló okmányt.
122	97540. szept. 3.	VKOM. a jogakadémia nyomtatvány költségeinek fedezésére 566 koronát utalványoz ki.
128	99135. szept. 5.	VKOM. a nagyváradi kir. jogakadémia 1911. és 1912. évi vízdíjköltségtöbbletének fedezésére 108 koronát utal ki.
135	szept. 22.	A bírák és ügyészek országos egyesülete az 1912. okt. 6-án Nagyváradon tartandó közgyűlésére meghívót küld.
139	122862. szept. 11.	VKOM. <i>rendelete az Ő császári és apostoli királyi Felségének 1911. évi október hó 5-én kelt legfelsőbb elhatározásával jóváhagyott és 1911. évi 128000 számú rendelettel közlé-</i>

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
140	98592. szept. 10.	<i>tett szabályzat némely szakaszának magyarázata iránt.</i> VKOM. a jogakadémia helyiségeiben végzendő helyreállítási és tatarozási munkálatok költségeire 216 koronát utal ki.
141	4221. eln. szept. 24.	VKOM. Dr. Bochkor Mihály ny. r. tanár részére, külföldi tanulmányúttjára ajánló levelet küld.
142	602. szept. 10.	A Múzeumok és Könyvtárak országos szövetsége meghív a f. évi október hó 20-án Budapesten tartandó közgyűlésére.
144	szept. 21.	Nm. Gróf Széchényi Miklós, v. b. t. t., megyés püspök úr meghívója Ő cs. és ap. kir. Felségének f. évi október hó 4-én tartandó névnapi hálaadó istentiszteletre.
157	119572. szept. 18.	<i>VKOM. rendelete, melyben közli Ő Felségének 1912. évi augusztus hó 30-án Bad Ischlben kelt legfelsőbb elhatározását, hogy a felekezeti jogakadémiákból az állami illetve kir. jogakadémiákhoz kinevezett ny. r. tanároknak, a felekezeti akadémián töltött éveit beszámíttatnak.</i>
176	okt. 5.	Északamerikai Egyesült Államokból, Texasból, Houston városból meghívó új egyetemük (The Rice Institute) megnyitására.
184	130639. okt. 1.	VKOM. Dr. Kiss Géza tanárt prodekáni tisztségében megerősíti.
242	95969. okt. 3.	<i>VKOM. értesít, hogy Ő cs. és ap. kir. Felsege 1912. évi március hó 14 én Wienben kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy a 16. életévüket betöltött és négy középiskolai osztály, vagy annak megfelelő nők kiképzésére, szolgáló egyéb tanintézet sikeres elvégzését igazoló nők az állam-</i>

Levélt szám	Idegen szám	T Á R G Y
243	71640—1912.	<i>számviteltani tanfolyamra rendki- vülű hallgatóknak a VKOM. esetről esetre kikérendő előzetes engedélye alapjáa felvehető.</i>
247	pénzügym. sz. 125622. okt. 8.	<i>Szabályzat az államszámviteltanból tartandó állami vizsgálatokról</i> VKOM. Dr. Hoványi Gyula dékán- nak az egyházjog helyettesítéseért 1912 - 13. I. felében 700 koronát, Dr. Szandtner Pál ny. rk. tanár részére a magyar alkotmány és jogtörténetnek az 1912 13. tanév mindkét felében való helyettesíté- seért 1200 koronát utal ki.
248	83597. okt. 7.	VKOM. a Mensa Academicanak az 1912—13. tanévtől kezdve további intézkedésig 1000 koronát utal ki.
255	okt. 17.	Néhai Dr. Laurán Ágoston, nagyvá- radi gör. szert. kath. nagyprépost gyászlapjára a kar részvédirata.
257	1500 ad 2383. okt. 18.	Biharvármegye törvényhatósági bi- zottsága a Mensának 1913-tól évi 500 korona segélyt szavaz meg.
261	okt. 19.	Az 1912—13. tanév I. felére beirat- kozott joghallgatók létszámának felterjesztése a VKOM-hez.
263	127829. okt. 11.	VKOM. Dr. Mártonfy Marcel ny. r. tanárnak egy ellátatlan gyermeke- ért 1912. évi január hó 1-től évi 200 korona családi pótlékot utal ki..
265	110753. okt. 11.	VKOM. Dr. Hoványi Gyula dékán- nak 3 ellátatlan gyermekeéért 1912. évi január hó 1-től évi 600 kor. családi pótlékot utal ki.
266	127831. okt. 11.	VKOM. Dr. Szandtner Pál ny. rk. tanárnak egy ellátatlan gyermekeért 1912. évi január hó 1-től évi 200 200 kor. családi pótlékot utal ki.
267	127830. okt. 11.	VKOM. Kertész István altisztnek 2 ellátatlan gyermekeért 1912 évi január hó 1-től évi 200 korona családi pótlékot utal ki.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
269	okt. 25.	Residenz-Fechtclub meghívja a dékánt az általa rendezendő vívó-verseny díszbizottságába való belépésre.
270	126826. okt. 16.	VKOM. rendelete az igazolványos altisztek katonai anyakönyvi lapjainak a csapattesteiktől való beszerzése iránt.
272	134490. okt. 21.	VKOM. a közgazdaságtan tanszékének helyettesítésével az 1912—13. tanév I. felére Dr. Sigmond Andor ny. r. tanár megbízatását megerősíti.
279	nov. 2.	A cs. és kir. Gróf Radetzky 5. huszárezred parancsnoksága megküldi Kertész István altiszt anyakönyvi lapját.
281	522/912.	Butean János gör. szert. kath. éneklő megköszöni a Dr. Laurán Ágoston nagyprépost elhunytja felett kifejezett részvétünket.
283	16503. okt. 29.	VKOM. számvevősége elfogadja a jogakadémiához kötött alapítványok 1911/12. tanévi számadásait.
284	nov. 3.	Néhai Milován Zoricic horvát—szlavonországi Országos Központi Statisztikai Hivatal igazgatójának gyászlapjára a kar részvétirata.
292	nov. 6.	A Magyar Jogászegylet 1912-ik évi nov. hó 10-én Budapesten tartandó évnyitó évnyitó teljes ülésének meghívója.
305	148295. nov. 2.	VKOM. dr. Bochkor Mihály ny. rendes jogtanár részére kiutalványozza a rendes tanári járandóságokat.
309	12595—912. eln. sz.	M. kir. központi Statisztikai Hivatal átirata az államok hatóságai és társulatai kiadványainak kölcsönös kicserélése tárgyában.
317	nov. 18.	A zágrábi kir. Statisztikai Hivatal megköszöni a karnak Zoricicé Milován elhunytja alkalmából nyilvánított részvétét.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
318	nov. 23.	Uruguayköztársaság megküldi 1907/8. évi statisztikai évkönyvét.
321	141991. nov. 12.	VKOM. Számborovszky Rezső díj- noknak a titkár 7 hónapi helyet- tesítéséért 200 korona jutalomdíjat utalványoz.
322	151961. nov. 18.	VKOM. megküldi dr. Károly József Irének a bölcsészet tanszékére, dr. Horváth Jenőnek az újkor egyetemes történelmének tanszé- kére ny. r. tanárrá történt legfel- sőbb kinevezéséről szóló okmá- nyokat.
327	dec. 1.	VKOM. dr. Suhayda György titkár- nak egy ellátatlan gyermeke után évi 200 korona családi pótlékot utal ki.
328	dec. 1.	Főméltóságú Csernoch János urat, hercegprimássá és esztergomi ér- sekké történt legfelsőbb kinevezte- tése alkalmából üdvözli a kar.
329	dec. 1.	Nagyméltóságú Nagy Ferencz ny. államtitkár urat valóságos belső titkos tanácsossá történt kitüntetése alkalmával a kar üdvözli.
335	149522. nov. 26.	VKOM. dr. Molnár Imre nyug. ny. r. tanár egy ellátatlan gyermeke utáni családi pótlékát egyszersmin- denkorra megállapítja és kiutalja.
337	dec. 8.	Szigligeti Társaság meghívója Szig- ligeti mellszobrának dec. 15-én tartandó leleplezési ünnepségére.
348	156886. dec. 2.	VKOM. Dr. Sigmond Andor ny. r. tanár részére a közgazdaságtani tanszék helyettesítési illetményeit kiutalja;
349	152385. nov. 29.	VKOM. úr Dr. Verzár István, tiszti orvos részére a törvényszéki orvos- tan előadásáért járó 200 korona tiszteletdíjat kiutalja.
354	dec. 14.	Nm. Nagy Ferenc, v. b. t. t. úr meg- köszöni a kar üdvözlését.

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
370	4918. eln. dec. 8.	VKOM. rendelete oroszországi tanulmányi kirándulások és tanulmányutak alkalmával a cs. és kir. kültügyi képviselők támogatásának igénybevételénél követendő eljárás tárgyában.
371	5274. eln. dec. 5.	VKOM. rendelete mindennemű gyorsírási ügyeknek ezentúl kizárólag a VKOM. IV-ik ügyosztályának hatáskörébe utalása tárgyában
372	dec. 21.	Fm. Csernoch János hercegprimás úr köszönete legkegyelmesebb kineveztetése alkalmából nyilvántított üdvözlétért.
374	171139. dec. 18.	VKOM. jóváhagyva leküldi az 1912—1913. tanév II. felére összeállított tanrendtervezetét.
375	174300. dec. 23.	VKOM. körrendelete a vizsgálati díjak felemelése tárgyában; eszerint az 1913—14. tanévtől kezdve az alapvizsga díja 33 kor; az államvizsgáé pedig 80 kor.
377	171140. dec. 20.	VKOM. Dr. Hoványi Gyula, dékán, ny. r. tanárnak az 1912—13. tanév II. felére a nemzetközi jog előadásával történt megbízását jóváhagyólag tudomásul veszi.
378	171141. dec. 20.	VKOM. a törvényszéki lélektan és elmekörtannak az 1912—13. tanév II. felétől kezdődő előadását engedélyezi és dr Kenéz Kálmánnak e tárgy előadásával történt megbízását megerősíti.
381	dec. 31.	Néhai Alsócsernátoni Csiky Kálmán dr gyászlapjára a kar részvétirata.
386	jan. 3.	Általányok és egyéb összegek 1912. évi számadását átküldjük a VKOM. számvevőséghez.
388	jan. 3.	Az 1912. évi könyvtár számadást átküldjük a VKOM. számvevőséghez.
389	5515. eln. dec. 24.	VKOM. rendelete a kivándorlók följelentéséről szóló belügyminiszteri rendelet közzététele tárgyában.

Levél. szám	Idegen szám	T Á R G Y
391	jan. 7.	A változó szükségletekről készített 1912. évi számadást átküldjük a VKOM. számvevőségéhez.
395	jan. 8.	Ő cs. és ap. kir. Felsője által legkegyelmesebben kinevezett Balogh Jenő dr. igazságügyminiszter úr Önagyméltóságát üdvözli a kar.
401	dec. 9.	VKOM. dr. Károly József Irén és dr. Horváth Jenő ny. r. tanárok
405	jan. 11.	illetményeinek kiutalásáról értesít. Nm. Gróf Széchényi Miklós, v. b t. t., megyés püspök úrhoz köszönő levél a „Mensa Academica“ részére adományozott 200 koronáért.
427	jan. 25.	A nagyváradi lat. szert. Káptalan 200 koronát küld a „Mensa Academica“-nak. Köszönő levél.
493	12039. jan. 30.	VKOM. leirata Dr. Sigmund Andor ny. r. tanárnak a pénzügytan és statisztika előadásával történt megbízatásának megerősítése tárgyában.
494	178717. jan. 29.	VKOM. leirata a díszterem tatarozási költségeire 408 korona kiutalása tárgyában.
495	174575 jan. 29.	VKOM. leirata az évi vízhasználati díjátalálynak 116 koronára való fölemelése és a különbözeti összeg kiutalása tárgyában.
497	5595. eln. jan. 27.	VKOM. rendelete a külföldön beszerezhető iparcikkek tárgyában.
504	4755 febr. 7.	VKOM. leirata a XXIX. jótékony-célú államsorsjáték jövedelméből a „Mensa Academica“ javára engedélyezett alapítványnak Ő Felsője nevéreől leendő elnevezése és a vonatkozó alapító levél elkészítése tárgyában.
506	febr. 14.	Részvétirat a nagyváradi lat. szert. Káptalanhoz néhai dr. Larsch Lollion apátkanonok elhunytá alkalmából.
508	febr. 15.	Polgári Takarékpénztár 25 koronát küld a „Mensa“ javára.

Levélt szám	Idegen szám	T Á R G Y
509	febr. 16.	Gazdasági és Iparbank Részvénytársaság 25 koronát adományoz a „Mensa“-nak.
514	febr. 19.	VKOM. rendelete az új nyugdíjtörvény alá tartozni óhajtó tanárok nyilatkozatainak fölterjesztése tárgyában.
515	febr. 18.	Részvéttiratunk néhai Papp Miklós pénzügyigazgató elhunytá alkalmából.
517	288 febr. 17.	A nagyváradai lat. szert. Káptalan köszönő irata a karnak néhai dr. Karsch Lollion kanonok elhunytá fölött nyilváníttott részvéttére.
520	febr. 20.	Köszönő levél a Nagyváradai Takarékpénztár igazgatóságához a „Mensa“ javára juttatott 100 korona adományáért.
526	febr. 25.	Az 1912. évi 13. tanév II. felére beiratkozott joghallgatók létszámának bejelentése a VKOM.-hez.
528	11951. febr. 11.	VKOM. rendelete az intézet kiadványainak ezentúl a képviselőház könyvtárának leendő megküldése tárgyában.
532	márc. 1.	Búcsú levél Zichy János gróf úr Öngyméltóságához a kultuszminiszteri tárcáról történt lemondása alkalmából.
536	márc. 1.	Üdvözlő irat nagyméltóságú dr. Jankovich Béla újonnan kinevezett vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz.
537	27147. febr. 26.	VKOM. leirata a fegyvergyakorlatra behívott joghallgatók részére kivételesen adandó beiratkozási határidő tárgyában.
539	1157. febr. 26.	A városi polgármester átirata a Brüll Lipót-féle alapítvány 1913. évi kamatainak adományozása céljából 2 joghallgató javaslatba hozatala iránt.

Levél- szám	Idegen szám	T Á R G Y
542	68. febr. 28.	Mtsz. Radu Demeter gör. kath. püspök úr 50 koronát küld a „Mensa“ javára.
547	márc. 4.	Nagym. Jankovich Béla vallás- és közoktatásügyi miniszter úr köszönete a karnak kineveztetése alkalmából hozzá intézett üdvözlő feliratára.
548	9272. febr. 22.	VKOM. leirata az évi 8 $\frac{1}{2}$ korona telephondijnak átalányként való kiutalása tárgyában.
550	21590. febr. 26.	VKOM. leirata a jogakadémia kéményének javítási költségeire utólagosan 80 korona kiutalása tárgyában.
551	márc. 5.	Nm. dr. Balogh Jenő igazságügy-miniszter úr köszönő levele a karnak kineveztetése alkalmából hozzá intézett üdvözlő feliratára.
554	1019. eln. márc. 13.	VKOM. legkegyelmesebb kineveztetéséről értesít és hivatali működésében a dékán támogatását kéri.
555	márc. 13.	Nm. Zichy János gróf volt vallás- és közoktatásügyi miniszter úr köszönő levele a karnak lemondása alkalmából hozzáintézett búcsúlevelére.
564	697. márc. 17.	A Megyés püspök úr meghívója a fel-támadási ünnepségre.
567	márc. 22.	Nagyvárad Agrár Takarékpénztár 20 koronát adományoz a Mensának.
571	márc. 23.	Egyesült Biharm. Bank és Közp. Takp. 50 koronát juttat a Mensa javára.
578	márc. 28.	Néhaj dr. Hampel József, magyar nemzeti múzeumi igazgató gyászlapjára a kar részvétirata.
580	márc. 29.	Kelemen Kálmán fogyasztási főnök úr 22 K 50 f.-t ajándékoz a Mensa Academicának.
595	márc. 4.	A II. félévi tandijszámadást felterjesztjük.

Levél. szám	Idegen szám	T Á R G Y
600	17104. márc. 31.	VKOM. dr. Károly Irén ny. r. tanár részére az „Ethika“-nak az I. félévben még magántanári minőségben való előadásáért 300 koronát utalványoz.
602	232. ápr. 3.	Az EMKÉ. megküldi megküldi negyedszázados történetéről és jubileumáról szóló díszműveket a könyvtár számára.
606	ápr. 9.	Nm. gróf Széchényi Miklós megyéspüspök úr meghívója a 48. tvek szent. évfordulóján, április hó 11-én a székesegyházban tartandó hálaadó istenitiszteletre.
614	14640. ápr. 9.	VKOM. a jogakadémia könyvtár részére megküldeti a Révai Nagy Lexikon egy példányát.
625	38025. ápr. 19.	VKOM. leküldi a jogakadémiai tanároknek a VI. fizetési osztályba való előléptetéséről és az azzal kapcsolatos ügyekről szóló szabályzatot.
631	49547. ápr. 27.	VKOM. a „Ferencz József alapítvány“ alapító levelét jóváhagyva leküldi.
633	31930. ápr. 3.	VKOM. rendelete az 1912. évi LXV. t.-c. 30. §-ában foglalt rendelkezéseknek megfelelőleg a szabályszerű nyugdíjjárulékok levonása tárgyában.
634	47797. ápr. 25.	VKOM. Dr Némethy Gyulának 400 koronát, dr. Popovits Miklósnak, Vitán Árpádnak és dr. Kenéz Kálmánnak pedig 200—200 koronát utalványoz előadói tiszteletdíjuk fejében.
637	28835. ápr. 29.	VKOM. Dr. Sigmond Andor ny. r. tanár részére a közgazdaságtan-statisztikai tanszéknek a II. félévben való helyettesítéseért 800 koronát utal ki.
638	máj. 8.	Dékán Nagy-Várad város által a joghallgatókat segítő egyesület alapja javára tett 1000 koronás alapítvány 1912. évi kamatjának hová-

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
640	máj. 10.	fordításáról készített számadást a polgármesterhez átküldi. A m. kir. kereskedelmi múzeum igazgatóságának a dékán átküldi az 1912. évben beszerzett iparcikkekről stb. szóló kimutatást.
642	47987. ápr. 16.	VKOM. a tengerészjelölteknek a cs. és kir. hadi tengerészetbe az 1913. évre való felvételére vonatkozó hirdményt megküldi.
645	42567—1913. máj. 6.	VKOM. úr leirata a könyvtári állványok költségeinek kiutalványozása tárgyában.
646	47032. máj. 8.	VKOM. úr leirata dr Hoványi Gyula dékán, ny. r. tanár részére az ötödik ötödéves korpótléknak kiutalványozása tárgyában.
648	814. Uelnaj / ápr. 22.	VKOM. úr megküldi „Magyarország közoktatásügye az 1911. évben” című művet.
650	1661. máj. 16.	Megyés püspök úr meghívója a május 22-iki úrnapi isteni tiszteletre.
651	2260. máj. 8.	Városi polgármester átirata a Brüll Lipót-féle ösztöndíjak kiutalványozása tárgyában.
653	47031. máj. 9.	VKOM. úr leirata dr Hoványi Gyula dékán, ny. r. tanár helyettesítési tiszteletdíjainak kiutalása tárgyában.
655	43572. máj. 12.	VKOM. úr leirata a nagyszüneti tartozási és javítási munkálatok kiutalványozása tárgyában.
660	—	Felterjesztés a VKOM. úrhoz az osztrák közjog, a horvát—szlavon és bosnyák—hercegovinai jogintézmények előadása tárgyában.
662	42871. máj. 20.	VKOM. úr leirata a könyvtárrendezési munkálatok I. ciklusának elfogadása tárgyában.
665	5804. máj. 23.	Biharvármegye alispánjának átirata az 500 kor. Mensasegély kiutalványozása tárgyában.
668	—	A m. kir. Igazságügyminiszter megküldi a „Magyar polgári törvény-

Levélt. szám	Idegen szám	T Á R G Y
669	7926. máj. 30.	könyv tervezetének második szövege" című művet.
673	—	Biharvármegye alispánjának átirata a Gróf Tisza Lajos-féle ösztöndíj-pályázat meghirdetése tárgyában.
676	93863. jun. 6.	Bihoreana takpénztár r.-t. 40 korona adománya a „Mensa Academica“ javára.
677	102331. jun. 15.	VKOM. úr pályázati hirdeteménye a budapesti magy. kir. tud. egyetem bölcsészeti karán megüresedett magyar művelődéstörténeti tan-székre.
679	94202. jun. 5.	VKOM. úr rendelete a hadi szolgálatra behívott főiskolai hallgatók vizsgálati terminusainak mikénti kitiűzése tárgyában.
682	96156. jun. 12.	VKOM. úr leirata Fluck András joghallgatónak 500 korona külföldi szünidei ösztöndíj adományozása tárgyában.
694	jun. 26.	VKOM. rendelete a dékán személyes ügyeiben a prodékán által való helyettesítése tárgyában.
696	jun. 26.	Az 1912 - 913. tanév vizsgaeredményének és a kitüntetéssel képesített joghallgatók névsorának felterjesztése.
705	jun. 30.	Dr. Kiss Géza prodékán, ny. r. tanárnak az 1913/14. tanévre dékánná történt megválasztása megerősítés végett bejelentetik a V. K. M. úrnak.
		Zárójelentés az 1912/13. tanévről.

Figyelmeztetés!

A beiratások és beigtatások az 1913—14. tanévre folyó évi szeptember 1—12-ig a dékánnál, 15-ig az egyes tanároknál eszközöltnének, ezen napon túl a föl vétel csak külön engedély alapján történhetik.

A beiratás alkalmával minden *újonnan* belépő joghallgató köteles 6 korona beiratási díjat a könyvtár és minden joghallgató 1 koronát a Mensa Academica javára lefizetni. Az I. félévi tandíj *beiratáskor fizetendő*. Ugyanakkor benyújtandók a kellően (érettségi bizonyítvánnyal, lecke-könyvvel és legújabb keletű hatósági szegénységi bizonyítvánnyal) felszerelendő tandíjmentességi kérvények,

A Mensa-kedvezmény iránti kérvények (ugyancsak a fenti okmányok csatolása mellett) szeptember hó 15-ig nyújtandók be a Dékánnál.

Az I. éves joghallgatók sajátkezű aláírásukkal ellátott névjegy nagyságu fényképüket kötelesek lecke-könyvükbe illesztés céljából beadni.

Az 1913—14. tanév II. felében előadandó államszámviteltant hallgatni óhajtó, 16. életévüket betöltött és négy középiskolai osztályt vagy annak megfelelő, a nők kiképzésére szolgáló egyéb tanintézeteket sikerrel bevégzett nők figyelmeztetnek, hogy a hallgatók megengedése iránti, kellően felszerelt kérvényeiket a dékánnál legkésőbb 1913. évi december hó 1-ig kell benyújtaniok.

A pót- és ismétlő alapvizsgálatok folyó évi szeptember 9-től 14-ig tartanak.

A „Veni Sancte“ szeptember 15-én leendő, a nyilvános előadások szeptember 16-án kezdődnek.

Kelt Nagyvárad, 1913. július 1-én.

A Dékán.

TARTALOM.

	Lap
I. Történelmi visszatekintés	5
II. A jog- és államtudományi kar személyzete	6
III. Vizsgálati bizottságok	9
IV. Az 1912—13. tanév története	11
V. A tanárok irodalmi működése	45
VI. Ifjúsági egyesületek	46
VII. A tanárok és az általuk előadott tantárgyak átnézete	52
VIII. Akadémiai hallgatók	54
IX. A tandíj alól egészen és félig felmentettek kimutatása	58
X. Tananyag	59
XI. Ösztöndíjasok	62
XII. Vizsgálatok	64
XIII. A joghallgatók statisztikai átnézete	66
XIV. Akadémiai könyvtár	68
XV. Levéltári szemle	69

EGYETEMI KÖNYVTÁR

3135 * 1913. SZFT. 15.

KOLOZSVÁR.